

GRADISOV VESTNIK

GLASILO KOLEKTIVA PODJETJA »GRADIS«

Za večjo akcijsko enotnost in odgovornost komunistov

V četrtek, 19. oktobra, so se v Ljubljani zbrali komunisti ljubljanske enote in centrale podjetja — Sestanku so prisostovali tudi nekomunisti na vodilnih mestih v podjetju. Ostre besede, izrečene na sestanku, so dokaz, da so komunisti Gradisa pismo tovariša Tita in izvršnega biroja predsedstva ZKJ sprejeli za svojega in kot svojo največjo in odgovorno nalogo — Priča smo bili temeljitim spremembam vsebinske razprave na naših sestankih — Sestanek je vodil sekretar organizacije inž. Janez Stranjšak

Pismo, ki sta ga predsednik SFRJ in zveze komunistov Josip Broz-Tito in sekretar izvršnega biroja predsedstva ZK Stane Dolanc naslovila vsem organizacijam ZKJ, je pri vseh članih ZK Gradisa našlo odobravanje, ampak tudi na dosledno izvajanje vsebine pisma. V zvezi s tem so obravnavali tudi sklepe občinske konference ZKS Ljubljana-Center. Iz triurne razprave povzemam le nekaj misli, ki so hkrati obveznost za vse komuniste.

Osnovna misel, ki se je kot rdeča nit vlekla skozi ves sestanek, je vprašanje enotnosti in odgovornosti, ki mora postati naša stalna praksa. Vse probleme moramo spremeniti v konkretne naloge, kajti resničnost nas je s trdo roko prepričevala, da se od razgovorov brez doslednega izvajanja sprejetih sklepov ne da živeti — temveč moramo za to trdo in pošteno delati. Pri Gradisu ne more biti dialoga z nosilci odpora in omahovanja pri izvajanju sklepov. Kdor nasprotuje usmeritvi zveze komunistov, temu v njej ni prostora. Smo za odkrite in poštene pogovore, so dejali, pa tudi za ostre sankcije proti tistim, ki hočejo delati drugače. Kakih bogatašev sicer v Gradisu ni, so pa manjša odstopanja, ki jih bodo komunisti sproti razreševali. Odgovorni smo za uspešno poslovanje Gradisa in za celotni proces našega notranjega razvoja in preobrazbe. Sklepi, ki jih bomo v zvezi s tem sprejemali, so veljavni za vse. Ne

gre za komandiranje od zgoraj, temveč velja to za sklepe, ki so bili sprejeti na razpravi, po pravilni oceni položaja. Tako bo izvršena tudi kontrola vseh sklepov, ki so bili že sprejeti v letošnjem letu.

Gradisovci so poštenu in dobri delavci, toda kljub temu bomo o okviru učinkovitega družbenega političnega boja za iztrebljanje nezakonitega poslovanja povečali interno kontrolo ter se dosledno borili proti vsem oblikam podkupovanja in pridobivanja osebne koristi. Zato se bo tudi delo usmerilo na širše področje in šli bomo po poti, ki jo od nas zahteva delavski razred. Pri obveščanju delavcev bo seveda morala odigrati glavno vlogo naša novoustanovljena informativna služba. Z določenimi pripombami je bil sprejet tudi sklep, da bomo obveščali delavce o izplačanih osebnih prejemkih vseh zaposlenih za vsak mesec posebej. Nadalje bodo obveščeni o stroških za reklamo, za reprezentanco,

gariun ter o vseh stroških, ki se izkazujejo poslovnim partnerjem ob osebnih stikih.

Govora je bilo tudi o poimenskem pregledu delavcev, ki imajo kredit, kdo je sklepal o kreditu in na temelju katere določbe, pa tudi kakšno je stanje kredita in kako se kredit vrača.

Po predlogu občinske konference ZKS Ljubljana-Center je potrebno napraviti za vse delavce poimenski seznam vseh zaposlenih, ki uporabljajo družbeno imovino (avtomobili, prostori, orodje, stroji, zasebno delo, popusti pri nabavi materiala in podobno). V pregledu mora biti točno navedeno, za kakšne določbe gre, kdo je sklenil, oziroma odobril, da se to in to napravi.

Delavci morajo biti seznanjeni tudi s podrobnim, pismenim pregledom podjetij, ustanov in zasebnikov, ki dolgujejo podjetju, in spiskom tistih, ki jim dolgujemo mi. Govorili so tudi o takojšnjem suspendiranju tistih članov kolektiva, pri katerih se ugotovi, da so se v tej ali oni obliki osebno okoriščali na račun družbenega premoženja. V isti obliki bo potrebno tudi predložiti celotno poročilo o poslovanju v tujini.

Organizacija zveze komunistov je dolžna izključiti iz svojih vrst člana,

Nihče več izpod tisoč din

V letošnjem letu smo se v našem podjetju vključili v družbene in gospodarske tokove v več smereh. Snujemo sporazum med TOZD, obravnavamo stabilizacijski program, ki ga v posameznih točkah že izvajamo. Delimo dohodek skladno s sporazumi kakor tudi poskušamo, da bi bila delitev skladna s tekočo gospodarsko politiko.

Ena od družbenih zahtev je tudi zmanjšanje socialnih razlik med ljudmi. Zelo pomembno vlogo imajo pri tem osebni dohodki, zato pogledimo, kaj smo na tem področju napravili v Gradisu v zadnjem letu. Primerjali bomo podatke iz letošnjega tričetrtletja z lanskim tričetrtletjem.

Letos znaša najnižji osebni prejemek 1046 dinarjev, kar predstavlja v primerjavi z lanskim, ko je znašal 901 dinar, povečanje za 16,1%. Če primerjamo osebne prejemke desetih delavcev z najnižjimi zasluškami, so znašali le-ti letos 1186 dinarjev, lani pa 930 dinarjev, povečanje znaša 27,5%.

Ugotovljamo, da letos ni imel noben delavec Gradisa — ob redni zaposlitvi — manjših prejemkov kot 1000 dinarjev mesečno. Torej smo že ob tričetrtletju izpolnili zahtevo sindikata, po kateri ne sme imeti noben delavec nižjih prejemkov kot 1000 dinarjev na mesec. Lani smo imeli takih delavcev še 16.

Ugodna je tudi ugotovitev, da smo zmanjšali razlike v zasluškah. Najvišji prejemek je zrasel za 6,1%, prejemki desetih delavcev z najvišjimi zasluškami pa v povprečju za 9,5%, kar oboje pomeni precej manj, kot so zrasi najnižji prejemki.

Lani je znašal razpon med desetimi najnižjimi in najvišjimi prejemki 1 : 6,8, letos pa 1 : 5,3.

Razpredelnica zelo očitno kaže premik najnižjih prejemkov v podjetju. Številke predstavljajo število delavcev z določenimi mesečnimi prejemki.

POD 1000	1001—1100	1101—1200
----------	-----------	-----------

Se lani smo imeli ob tričetrtletju 57 delavcev z nižjimi prejemki od 1200 dinarjev na mesec, medtem ko smo imeli letos ob istem času le še 5 delavcev, in dinamika kaže, da ob koncu leta skorajda ne bo delavca z nižjim zasluškam kot 1200 dinarjev na mesec.

Ki je izrabil svoj položaj in vpliv za to, da bi si nezakonito pridobil zasebne koristi. Izključiti pa mora tudi tistega člana, za katerega se ugotovi, da si je že pridobil večjo gmotno korist in če ne more dokazati njenega porekla. Seveda pa ta akcija ne sme ustvariti možnosti za nadlegovanje članov kolektiva, ki so trdno in varčno gospodarili s svojimi zasluškami in si tako zgradili hišo, kupili avto in podobno. Pri teh delavcih se ne sme ustvariti občutek nemira in negotovosti.

V razpravi je bilo tudi večkrat omenjeno vprašanje ustanavljanja TOZD, kjer bo v smislu ustavnih dopolnil in novih odnosov tudi lažje opredeliti odgovornosti pri izvajanju podpisane samoupravnega sporazuma. Govorili so tudi o poslovnih morali, katero bomo izboljšali le, če bodo vsi hkrati v Jugoslaviji dosledni pri realiziranju pisma. Pregledali bodo tudi vse lastne investicije, skratka tudi kršenje internih predpisov se bo kaznovalo. Precej je bilo tudi govora o zaposlovanju privatnih voznikov, oddaji dej obrtnikom in sploh o poostrojitvi kontrole nad oddajo del.

V razpravi so sodelovali ing. Hugo Keržan, Rajko Zupančič, Stane Uhan, Stefan ing. Mesarič, Lojze Cepuš, Saša ing. Skulj, Vinko Kolet, Ivan Novak, Anton Martinšek in Drago Kljunič, ki je med drugim dejal, da bo pri realizaciji sklepov potrebno več konkretnega dela z delavci v neposredni proizvodnji in več sestankov med komunisti Gradisa.

Ob zaključku so zadolžili sekretariat, da bo do prihodnje seje pripravil akcijski program dela. C.

Brez komentarija

Anton Polajnar, glavni direktor jugoslovanske službe družbenega knjigovodstva, je rekel: »Vsi nadzorni organi, tudi SDK, bi morali zares do konca vztrajati pri izpeljavi zakonov — tudi takrat, če niso realni. Naj pride do absurda, da bodo tisti, ki so zakon sprejeli, videli, da gre zares, in ga spremenili, pri novih pa vnaprej temeljiteje razmislili.«

Potem:

»Ali morda tisti, ki predpise sprejemajo, to delajo zato, ker že vnaprej mislijo, da ne bodo veljali zanje, ampak za druge.«

In še:

»Dali smo vse podatke o nelikvidnosti zvezni skupščini. Zaradi tega je morala služba, pa tudi jaz kot njen generalni direktor, poslušati ugovore, zakaj smo to storili.«

»In kdo je ugovarjal?«

»Prizadeti!«

Svečani Dravograd

Naslov sam potrjuje le to, kar se je hladnega nedeljskega dopoldneva, tj. 1. oktobra 1972 resnično dogodilo.

»NAS NOVI MOST« — te besede ponosa so zvenele iz ust navzočih. Godba ravnstvenih železarjev je natančno in slovesno zaigrala nekaj koračnic, organi prometne milice so urno urejevali promet, medtem pa so se v pravem prazničnem razpoloženju zbirali ljudje. Navzoči so bili gostje raznih forumov in zamejstva, navzoči tudi zastopniki podjetja Gradis, ter izvajalci PE Ravne na Koroškem.

Sledili so govori, zapeli so učenci dravogradske šole, na to pa je napočil veliki trenutek. Predsednik krajevne skupnosti Dravograd je predstavil najprizadenejšega graditelja mostu VK tesarja PE Ravne na Koroškem STANKA DEMŠARJA, ki je ob velikem navdušenju prisotnih simbolično izročil MOST STRIH DOLIN (dravske, mislinjske, labotske in mežiške) svojemu namenu.

Godba je s koračnico in celotnim spremstvom krenila prek estetsko lepo grajenega mostu. Prizor je bil čudovit in obenem ganljiv.

S tem delom je PE Ravne na Koroškem ponovno dokazala sposobnost, da zmore izvršiti tudi tehnično najzahtevnejša dela — z eno besedo bi dejala, da je most izmed vseh do sedaj dograjenih objektov kot po domače rečemo pika na i.

Nedvomno prispeva taka enota dober del mednarodnemu slovesu podjetja Gradis. K uspelemu delu kolektiva iskreno čestitam s tem, da mu želim še mnogo uspehov. Adi Simon.

Tretje srečanje mladih gradbincev Jugoslavije

Preteklo je eno leto in spet so se zbrali mladi gradbinci iz vse Jugoslavije na III. srečanju v Sarajevu od 5. do 8. oktobra 1972. I. srečanje je bilo v Beogradu, II. v Ljubljani, IV. srečanje pa bo v Skopju naslednje leto.

Predstavnice na III. srečanje so poslala vsa glavna mesta Jugoslavije (Beograd, Zagreb, Sarajevo, Ljubljana, Skopje, Priština).

Mestna konferenca ZM Ljubljana je poslala 34 udeležencev. Od GIP Gradisa so se srečanja udeležili trije mladinci: Zrnich Mile — GV Jesenice, Mihalič Ivan — GV Maribor in Gradišar Slavka — Centrala Ljubljana.

Ko smo se v četrtek 5. oktobra zjutraj odpeljali iz avtobusom iz Ljubljane, nas je pospremlilo jutranje sonce. Komaj smo prestopili hrvaško mejo, je že začelo deževati. Čez nekaj ur, ko smo prišli v Bosno, pa nas je pozdravil prvi sneg.

Kljub zamudi zaradi snega smo prispeli v večernih urah v Sarajevo, kjer so nas sprejeli tamkajšnji mladinci v biroju za odmor in rekreacijo, kjer smo tudi prejeli delovni material. Od tam so nas pospremili do hotela »Terme« na Ilidži, kjer smo se namestili.

Naslednji dan je bil plenum s pričetkom ob 9. uri v svečani dvorani hotela »Terme«. Po pozdravnem govoru, izvolitvi delovnega predsedstva, izvolitvi komisije za zaključke ter uvodnem referatu, se je razvila diskusija, v kateri so razpravljali mladi iz vse Jugoslavije o problemih, s katerimi se srečujejo. Teme so se nanašale predvsem na: izobraževanje (ideološko-marksistično, politično, družbeno-ekonomsko, strokovno), prekvalifikacijo, zaposlovanje, štipendiranje, pripravniško dobo, mesto mladih v samoupravnih organih in družbeno-političnih organizacijah, sodelovanje s sindikatom, standard in rekreacijo, prehrano, stanovanje, kulturno življenje mladih, sodelovanje v delovnih brigadah itd.

Posebna komisija bo izdelala zaključke in jih posredovala vsem udeležencem srečanja do konca oktobra.

V soboto pa so šli nekateri mladinci na sprejem in razgovore k pokrovitelju III. srečanja mladih gradbincev podjetju »Hidrogradnja« iz Sarajeva. Drugi pa so šli na ogled gradbišč podjetij »Bitumenka«, »Vranica«, »Unioninvest« ter »Energoinvest«. V popoldanskem času pa smo si ogledali kulturne in zgodovinske spomenike in znamenitosti (Muzej revolucije, kulturno-športni center Skenderija, Baščaršija).

V nedeljo smo se v dopoldanskih urah odpeljali iz Sarajeva in prispeli v Ljubljano okrog 8. ure zvečer.

Tretje srečanje je za nami. Predstavlja pa veliki moralno politični in družbeni dogodek. Tudi to srečanje mladih gradbincev ima isti namen kot prejšnja srečanja v Beogradu in Ljubljani in vsa naslednja srečanja v drugih bratskih republikah in pokrajinah: izmenjava svojih dosedanjih izkušenj na ekonomskem, političnem in drugih področjih naše družbe, kjer imajo tudi mladi gradbeni delavci svoj velik delež.

G. SLAVKA

V Mariboru je nujen nov samski dom

V samskih domovih PE Gradis Maribor je prostora za 380 delavcev. Dom je nabito poln, stanovalci pa so zbrani iz 4 poslovnih enot. Kar 350 jih je iz PE Maribor, 47 iz KO Maribor, 24 iz strojno prometnega obrata ter 3 iz nizkogradenj. Vse enote skupaj pa bi za svoje potrebe potrebovale najmanj 180 novih ležišč. Kje je torej rešitev? Le v dogovoru vseh zainteresiranih enot, da s skupnimi sredstvi postavijo nov samski dom. In kaj pravijo odgovorni?

Lado Janžeković: Za gradnjo novega samskega doma smo živo zainteresirani — Zelo smo zainteresirani za gradnjo novega samskega doma, toda vsega sami ne zmoremo. Če bodo sodelovale tudi druge enote, smo tudi mi pripravljene za dom rezervirati del naših sredstev. Se posebno zato, ker nujno potrebujemo novo kuhinjo in restavracijo.

Ivan Keršič: Pripravljene smo sodelovati — toda? — Samski dom v Mariboru je zelo potreben, toda kje dobiti finančna sredstva? Mi smo našo blagajno že izpraznili. Letos smo kupili 11 stanovanj. Drugih možnosti pa trenutno nimamo. Poleg tega smo dolžni 150 milijonov. Skladi skupne porabe pa so prazni. Tudi za leto 1973 izgledi niso rožnati. Če se bo pa stanje izboljšalo, bomo pa akcijo rade volje podprli, saj nujno potrebujemo prostora za 60 ležišč.

Ivan Lovec: Trenutno zbiramo sredstva za novo halo — Dom je nujen, še posebno, če nam uspe postaviti novo halo in razširiti proizvodnjo. Zaenkrat pa vsa razpoložljiva sredstva zbiramo za gradnjo nove hale, ki je za nas življenjskega pomena. Iskali bomo kredit, računamo tudi na posojila poslovnih enot, predvsem Celja in Maribora. Kljub temu pa bomo akcijo za gradnjo novega samskega doma moralno in materialno podprli.

Za samski dom v Mariboru smo že rezervirali 10 milijonov SD — Vinko Brglez, SPO Ljubljana, za gradnjo doma v Mariboru smo zainteresirani. To nam potrjuje tudi dejstvo, da so organi samoupravljanja že v letošnjem letu rezervirali v ta namen 10 milijonov starih dinarjev. Ker je v obstoječem domu zelo malo prostora, stanujejo naši strojniki tudi v privatnih hišah ali hotelih, kar je seveda mnogo dražje. V Mariboru bi potrebovali od 50 do 60 postelj. Akcijo smo pripravljene tudi prihodnje letov podpreti.

Leto 1974 že v novi kuhinji? Ema Moge: Potrebujemo jedilnico, še bolj pa bi potrebovali novo kuhinjo. V tem malem prostoru kuhamo včasih tudi prek 300 kosil. Danes smo npr. skuhalih 80 kosil, malic pa za 600 ljudi. Pravijo, da je naša kuhinja zastarela, po okusu hrane pa seveda spada v 20. stoletje, kajti hrana je še vedno najboljše v Mariboru in na Jesenicah. Nujno bi rabili še štedilnik na trdo gorivo, je še pristavila glavna kuharica ter v šali dejala, da upa, da bo leta 1974 že kuhala v novi Gradisovi restavraciji v Mariboru. Prepričani smo, da bo šala postala resnična.

L. Cepuš

Najvišji dovoljeni osebni dohodek v Sloveniji ne bo smel biti večji kot 7.500 din

Letos 20. septembra, skoraj ob obletnici verifikacije samoupravnega sporazuma v gradbeništvu, je bil objavljen predlog za spremembo in dopolnitve splošnega družbenega dogovora za presojo skladnosti samoupravnih sporazumov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah z določili zakona.

Predlog so podpisali predsednik IS skupščine SRS Stane Kavčič, predsednik RS ZSS Tone Kropušek in predsednik gospodarske zbornice SRS Leopold Krese.

Komisija SRS za družbeno dogovarjanje o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov je konec septembra objavila obrazložitev predloženih sprememb in dopolnitev. Le-te predstavljajo **kratkoročne ukrepe** na področju družbenega usmerjanja delitve dohodka in osebnih dohodkov. **Sistemske spremembe** naj bi vseboval dopolnjen zakon o samoupravnem sporazumevanju.

Sprememba se nanaša na povišanje osnov kalkulativnih osebnih dohodkov za NK delavce od 800 na 900 dinarjev na mesec ter za PK delavce od 900 na 1000 dinarjev na mesec.

V Gradisu bo ta sprememba učinkovala samo posredno, in sicer pri računanju osebnih dohodkov na pogojno nekvalificiranega delavca.

Neposreden učinek bi imela ta sprememba do 15. aprila, ko smo povišali obračunsko osnovo za NK delavca na najmanj 5 din na uro. Sedanja sprememba pa omogoča NK delavcu 900 din na mesec, kar da pri polnem delovnem času (182 ur na mesec) 4,95 din na uro. To pomeni, da smo v Gradisu že aprila letos presegli — po akciji sindikata — sedaj določeno najvišjo osnovo.

Naslednja pomembnejša sprememba se nanaša na razvrščanje delavcev po stopnjah dejanske strokovne usposobljenosti. Doslej se je umskim delavcem prizadevala uradna stopnja izobrazbe po spričevalu, umskim delavcem pa stopnja strokovnosti, kot je bilo določeno s splošnim aktom podjetja.

Odslej naj bi se namreč delavci

razvrščali za izračun skupnih sredstev kalkulativnih osebnih dohodkov po samoupravnih sporazumih, po stopnjah dejanske strokovne usposobljenosti, lahko pa tudi po stopnjah strokovne usposobljenosti, ki jim pripadajo po **določbah splošnih aktov** podpisnic — kar velja za vse delavce. Vendar je potrebno za uporabo druge možnosti le-to podrobno urediti s samoupravnim sporazumom, pri tem pa upoštevati zakonite predpise o pridobivanju strokovne usposobljenosti.

Ze ob snovanju našega samoupravnega sporazuma v gradbeništvu je bilo predvideno, da bo morala konferenca izobraževalne skupnosti v slovenskem gradbeništvu izdelati kriterije in merila za pridobivanje in priznavanje strokovne usposobljenosti. To bo treba zdaj opraviti v najkrajšem možnem času, če bomo hoteli nam v prid izkoristiti predloženo spremembo v družbenem dogovoru.

Nova je tudi dopolnitev (člen 4a), po kateri se lahko temeljne in druge organizacije združenega dela sporazumejo na področju ene ali več občin za najnižje in najvišje osebne dohodke ali za druge zadeve s področja delitve dohodka. V tem primeru se za podpisnice področnega sporazuma uporablja ta sporazum.

Na primer, na področju sedeža naše enote (TOZD) se sklene poseben sporazum o nekaterih zadevah delitve. V tem primeru uporablja naša enota, če je sopodpisnica, določila tega sporazuma v vseh tistih zadevah, ki jih sporazum opredeljuje, in le v preostalih zadevah, samoupravni sporazum v gradbeništvu. Seve mora biti tudi tak »regionalni« sporazum verificiran in uskladen z družbenim dogovorom ter zakonom.

Najnižji osebni dohodek za normalen delovni uspeh (učinek) v polnem delovnem času znaša 900 dinarjev neto na mesec; najvišji osebni dohodek pa 6000 dinarjev.

Novost predstavlja absolutna omejitev navzgor tudi pri doseganju najvišjih poslovnih rezultatov. **Najvišji osebni dohodek ne sme presežati več kot za 25% zneska, določenega za normalni delovni učinek, to je (1,25 × 6000) 7500 dinarjev neto na mesec.**

Za regresiranje prehrane se dovoljuje 60 din neto na mesec (doslej 50 din) na zaposlenega. Tega zneska se ne sme izplačevati posamezniku v gotovini.

Nato se dodajajo štiri novi členi 10a do 10č, ki usklajajo merila delitve glede na tekočo ekonomsko politiko. Gre predvsem za vsakoletno valorizacijo (ponovno določitev) meril in omejitvenih določil, in sicer skladno z republiškim letnim gospodarskim načrtom. Poleg tega ti členi bolj določno zahtevajo od podpisnic samoupravnih sporazumov, da se sporazumejo tudi o konkretnih sankcijah proti podpisnicam, ki ne bi izvrševale določil sporazuma. Večja pooblastila se dajejo tudi komisiji SRS za družbeno dogovarjanje.

Letos je slovenska skupščina sklenila (Uradni list SRS šte. 26-236/72), da se osebni dohodki ne smejo povišati bolj kot družbeni proizvod. O tem smo že pisali v prejšnji številki Gradisovega vestnika. Nam ostajata samo dve možnosti: 1) močneje povečati dohodek ali 2) omejiti izplačane osebne dohodke. Potruditi se bomo morali, da bo obveljala prva možnost.

Spremembe ne določajo povečanja osebnih prejemkov iz materialnih stroškov (terenski dodatek, kilometrine in podobno).

Te spremembe naj bi se uporabljale od 1. 10. 1972 dalje.

S tem sestankom obveščamo člane kolektiva s spremembami še pravčasno za željo, da bi do konca leta lahko usmerili delitev v smer, ki jo nakazuje družba.

S. U.

Ukrepi v zvezi s prehitro rastjo življenjskih stroškov

Glede na sklepe Zveze sindikatov Slovenije, da je treba zaščititi tiste kategorije delavcev, družin, ki jim naraščanje življenjskih stroškov ogroža življenjske razmere, je bilo med pristojnimi organi v republiki doseženo soglasje za naslednje ukrepe:

Treba je ublažiti posledice hitrega povečevanja življenjskih stroškov. To zlasti še sedaj, ko zvezni izvršni svet predvideva povečanje cen za kruh, olje in sladkor, oziroma ko se pristojnosti za to prenašajo na republike.

Izvršni svet SRS je sprejel predloge in zahteve sindikatov Slovenije, ki so bili usklajeni tudi s stališči skupščine SRS, CK ZKS ter SZDL, in na svoji seji v torek, 11. oktobra sprejel uradno sporočilo z nekaterimi stališči, predlogi in ukrepi. To sporočilo je bilo objavljeno na 3. strani časnika »Delo« v sredo, 12. oktobra!

1. Cena za kruh vseh vrst ostane do začetka prihodnjega leta nespremenjena. Da bo to mogoče uresničiti, bo izvršni svet SR Slovenije namenil proizvajalcem kruha potrebna sredstva, to je približno 800 milijonov starih dinarjev.

Novost v taki odločitvi je, da se ne kompenzira cene za moko, ki se je podražila, temveč se kompenzira cene za vse vrste kruha. Tako ostane cena na sedanji ravni, torej nespremenjena.

2. Izvršni svet bo predlagal skupnosti otroškega varstva, naj se s 1. oktobrom poveča otroški dodatek za 1.000 starih dinarjev tistim upravičencem, katerih družinski dohodek na družinskega člana je večji od 60.000 starih dinarjev, za 2.000 starih dinarjev pa tistim upravičencem,

katerih družinski dohodek na družinskega člana je manjši od 60.000 starih dinarjev.

S tem bo nadomeščena podražitev sladkorja in olja. Sredstva naj se za to zagotovijo iz presežkov v skladu za otroško varstvo.

3. S prvim oktobrom se kalkulativne osnove osebnih dohodkov zaposlenih prve in druge kategorije po družbenem dogovoru zvišajo za 10.000 starih dinarjev.

V tem smislu bodo delovne organizacije lahko skladno z ustvarjenim dohodkom povečale osebne dohodke tistih kategorij zaposlenih (nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev), katerih osebni dohodki so najnižji.

4. Izvršni svet je sklenil predlagati skupnosti pokojninsko-invalidskega zavarovanja, naj za vse upokojence, katerih pokojnine so pod republiškim poprečjem (to je 110.000 starih dinarjev), s prvim oktobrom predčasno pokojnine delno valorizirali, s 1. januarjem prihodnjega leta pa naj jih redno valorizira.

Prvi ukrep, ki ga predlaga izvršilni odbor, zadeva zadnje podražitve v oktobru in se ravna po sklepu vlade, da bi posledice teh podražitev ublažili za prebivalstvo, ki ima najnižje dohodke. Zato bo izvršilni odbor predlagal skupščini skupnosti, naj bi že letos z dodatkom pomagali vsem upokojencem, ki imajo podpoprečne pokojnine. V to skupino sodijo vsi upokojenci, ki prejema po-

kojnine do vključno 1.100 dinarjev.

Ta skupina upokojencev naj bi dobila za tri mesece — od 1. oktobra do 1. decembra — po 20 din na mesec. Dodatek, skupno 60.000 dinarjev, bo izplačan naenkrat, in to z decembrsko pokojnino, ki jo bodo dobili upokojenci pred praznikom 29. novembra.

Drugič pa je treba, da skupnost pripravi predlog za redno valorizacijo pokojnin, to je za uskladitev pokojnin tako s povečanjem življenjskih stroškov kot tudi z gibanjem osebnih dohodkov. Uskladitev mora biti pripravljena pravčasno, da bo moč povečane pokojnine izplačati s 1. januarjem prihodnjega leta.

5. Republiški izobraževalni skupnosti, občinskim skupščinam in delovnim organizacijam pa bo izvršni svet SR Slovenije priporočil, naj pri letošnji valorizaciji štipendij upoštevajo tudi zadnje podražitve.

Izvršni svet se je zavezal pripraviti za prihodnje leto poseben socialni program s predlogi za povsem določene ukrepe, ki naj bi bili vgrajeni v ekonomsko politiko za leto 1973. V razpravah o tem je bil najbolj poudarjen otroški dodatek, ki bi ga morali v prihodnjem letu bistveno povečati. S tem bi postal otroški dodatek v bodoče poglavitni socialni korektiv.

Gradisov vestnik
»Gradisov vestnik« izdaja delavski svet podjetja Gradis. Ureja ga uredniški odbor. Odgovorni urednik Lojze Cepuš. Tiska tiskarna Tometa Tomšiča v Ljubljani — izhaja mesečno

Kaj delajo kolektivni izvršilni organi

Kolektivni izvršilni organi so del sistema našega delavskega samoupravljanja, ali bolje rečeno, kot instrument preobrazbe družbenih odnosov — Naloge in obveznosti, ki jih imajo kolektivni izvršilni organi, so težke in odgovorne — Zato smo vprašali predsednike posameznih odborov in komisij, da bi za naše bralce povedali kaj več o svojem delu in problemih, na katere so naleteli v tej mandatni dobi.

● Pometaj pred svojim pragom

Ing. Jože Uršič, predsednik odbora za razvoj in organizacijo: V svoji mandatni dobi smo imeli dosedaj 11 sej. Mislim, da smo precej naredili, vendar kot predsednik ne morem biti z njegovim delom povsem zadovoljen. V začetku smo reševali vprašanja naše organizacije in našega dela ter delali na uvedbi in organizaciji razvojno-organizacijske službe. Se s to službo smo dobili organ, ki proučuje problematiko, nam omogoča sklepati na podlagi čimbolj temeljnih študij in ki končno realizira in zasleduje realizacijo sklepov odbora oziroma sklepov, ki jih naredi delavski svet na predlog odbora.

V tem času je bilo naše delo nekako reševanje tekoče problematike, stihijsko in brez pravega sistema. Vendar mislim, da smo do sedaj večji del porodnih težav prestali. Vse bolj kaže, kako potrebna sta bila ta odbor in ta služba. Razvojno-organizacijska služba še daleč ni popolna, nima zasedenih vseh mest, nima zadostnih prostorov, njeni kadri pa so skoraj v celoti novi in zato ne morejo dovolj poznati podjetja in njegovih problemov. Seveda ima tudi to svojo pozitivno plat, ker niso obremenjeni z različnimi »predsodki« in gledajo lahko na stvari bolj objektivno. Vendar pa delo službe pod takimi pogoji še ne more biti v celoti tisto, kar bi vsi želeli in kar od te službe in odbora vsi pričakujejo. Vendar, začetek je tu in delo teče. Kolikokrat in kako je DS podjetja razpravljalo o vaših predlogih? Bi moral pogledati v zapisnike. V glavnem smo dosedaj reševali probleme, za katere je odbor dokončno pristojen. Med drugim je potrdil DS naš predlog pravilnika o nagrajevanju racionalizatorjev. Ta novi pravilnik dejansko odpira vrata članom vsega kolektiva, da uveljavijo racionalizatorske in novatorske predloge in prejmejo zato primerno nagrado. Kolikor mi je znano, je tega v podjetju zelo veliko in bi iz tega naslova marsikdo lahko prejel čedno nagrado.

● Ljudje nočejo denarja

Vendar kaže, kakor da ljudje nočejo denarja. Predlogov skoraj ni, še celo določila o osebni zadolžitvi direktorjev služb in enot ter šefov sektorjev in oddelkov, da po službeni dolžnosti prijavljajo dosežke svojih podrejenih, so ostala na papirju, čeprav to predstavlja najmanj disciplinski prekršek.

Predlogi za prihodnje? Mislim, da je dozorel čas, da poleg reševanja »tekočih« zadev začnemo resno delati na srednje in dolgoročno razvojnem planu oz. programu podjetja. Mislim, da bomo to delali skupaj z odborom in službo za načrtovanje. Vendar napraviti tak plan, ki bo realen, torej tudi izvedljiv in ki bo prekinil z dosedanjim stihijo ter obenem zagotovil podjetju maksimalni možni napredek, ne bo ravno lahko in enostavno delo.

Osebnostno mislim, da bo pri izdelavi tega načrta prva naloga čimbolj točno in realno oceniti sredstva, s katerimi bomo vsakoletno razpolagali za enostavno in razširjeno produkcijo. Obenem pa moramo na podlagi tega končno določiti smeri razvoja in s tem tudi glavne smeri vlaganja. Morali bomo zadolžiti vodilne uslužbence, da ukrepanje kaj več in v vseh smereh v pogledu integracijskih procesov in ne dopuste, da bo Gradis osamljen, da razmislijo o novih oblikah organizacije in ne nazadnje o uvedbi elektronike v podjetja. Tudi je vprašanje, če ni prišel čas, ko je treba svojo dejavnost v inozemstvu organizacijsko izpopolniti in razširiti. Ne enkrat smo ugotovili, da znamo — seveda, če se potrudimo delati zelo solidno v rokah, vendar komercialna plat stalno zaostaja. Preveč mešamo tehnologijo in komercialno. Pri nas se pečemo vsi z vsem. Jasno je, da mora v komercialni delatvi vsaj toliko ljudi kot v tehnologiji, da še daleč ne zadostuje ena služba na centrali in morajo tudi službe na enotah prispevati vsaj del, zato pa naj bi se druge službe rajši ukvarjale s svojim delom, ki ga jim prav gotovo ne manjka. Moramo začeti z akcijami za pridobitev velikih in dolgoročnih nalog, seveda v kooperaciji z drugimi, moramo razmisliti o načelu in načinu uvedbe inženiring enote itd.

● Uravnilovka ne pelje nikamor

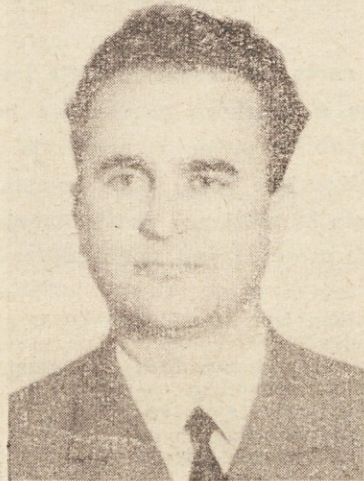
Dovolite, da rečem še nekaj, česar niste vprašali. Jaz nisem pristaš samoupravljanja zaradi samoupravljanja samega. Meni je popolnoma jasno, da npr. delavski svet mnogo bolj uspešno nadzoruje delo odgovornih v podjetju, kot bi to delalo najboljšo ministrstvo v administrativnem upravljanju. Naš sistem po mojem mnenju dejansko lahko daje na eni strani proizvajalcem možnosti najširše iniciative in jih stimulira k delu, na drugi strani pa lahko preprečuje, da bi bogato živeli brez dela. Vendar rešitev ni toliko v razdelitvi dohodka, kot v njegovi količini. Zdi se mi, da preveč poudarjamo prvo. Uravnilovka ne pelje nikamor. Jaz sem za to, da se direktorja dobro nagraduje, tudi z milijonom in več starih din mesečno. Če bo kaj narobe, pa arest. Kratko malo, sem za družbeno kontrolo, za pooblastila posameznikom in za dejansko osebno odgovornost. Če kdo investira, ne da bi plačal dolgov, je to zame težka kršitev v našem sistemu. Dokler ne bomo s takimi postopali kot s kršilci zakonov, ne bo stabilizacije. Pri večni inflaciji vedno »plačajo gor« najslabše situirani. To vsi vemo. Sedaj pa, namesto da bi zagrabili inflacijo pri koreninah, toliko rečeve z lovom na čarovnice, to pot na »bogatinke«. Pozdravljam tudi to, vendar mislim, da bo vse skupaj zadelo nekaj manjših rib, velike bodo pa ušle, kot je ponavadi pri takih stvareh.

Pri nas smo uvažali vse mogoče, vmes smo zmetali milijarde za nenotrebne stvari (sedaj pretiravamo v drugi smeri, npr. pri zdravilih itd. To se bo poznalo pri proizvodnji). Včasih se človek vpraša, kako je to mogoče. Mislim, da v veliki meri zato, ker to dopušča sistem in pa, ker je pod-

kupovanje v uvoznih poslih in podkupovanje sploh postalo praksa (bogatašev z računi v inozemskih bankah ne bo nihče našel).

Naj za konec posvarim tudi tiste, ki so odgovorni za tiste malenkosti, ki jih uvažamo v našem podjetju. Prepričan sem, da imamo k sreči na teh mestih vseskozi poštene ljudi. Vendar »prilika dela tatu«, zato naj vse take nabave dejansko, stvarno in ne samo formalno gredo skozi odbore, ki so za to izvoljeni, kajti najmanj, kar se lahko zgodi, je to, da bo najbolj pošten človek lahko čisto po krivici osumljen. S tem sem se tudi dotaknil nečesa, čemur se pravi »postaviti človeka pred izvršeno dejstvo.« Mislim namreč, da so pri nas izvoljeni organi često postavljeni v tak položaj. To sicer velja pri nas celo za odnos vlade: parlament, sprejemanje zakonov po hitrem postopku itd. Zato seveda nekaj, ne kdo ve kako pomembnih primerov v našem podjetju ni nobena afera, posebne škode pa, kolikor vem, tudi ni bilo. Razen tega do takih primerov največkrat pride, ker npr. ne dostavljamo vedno materiala za seje prej, potem pa pride do prenapljenih odločitev. Vendar, če že imamo odbore s pooblastili, potem naj izvršujejo svoje dolžnosti, člani odborov pa bodo vse drugače, z večjo resnostjo in odgovornostjo, pristopili k delu. Ne bi rad povelečeval teh nepravilnosti, vendar »pometaj pred svojim pragom«, pravi pregovor.

● Pred nami so še težke in odgovorne naloge

Oton Rožkar, predsednik upravnega odbora centra za izobraževanje: V tem odboru sem deloval že pred izvolitvijo. Zavedam se, da je to težka in odgovorna naloga. Težje naloge pa ne bi bil kos, če ne bi imel dobrih sodelavcev v samem oddelku centra za izobraževanje, v podpori kadrovskega oddelka in v dobrem sestavu upravnega odbora. Ob tej priliki se čutim dolžnega, da se zahvalim vsem kadrovnikom na poslovnih enotah in obratih, ki nam pomagajo izpolnjevati naloge.

V našem statutu so okvirno navedene naloge upravnega odbora

centra za izobraževanje v celoti izpolnil svoje poslanstvo? ogromno dela in napora od vsakogar, ki na tem torišču dela. Če upoštevamo, da so vsi člani našega odbora na odgovornih delovnih mestih, da jim že redno delo jemlje veliko prostega časa, potem je delo, ki ga opravili, zadovoljivo ocenjeno.

Vprašujete me, ali je po mojem mnenju upravni odbor tra za izobraževanje v celoti izpolnil svoje poslanstvo?

Smatram, da je upravni odbor dobro opravil svojo nalogo. Moram pa biti toliko samokritičen, da so pred nami še naloge, ki jih bo treba rešiti. V svoji mandatni dobi se je upravni odbor sestal trinajstkrat. Deluje po programu, ki je določen v statutu, po pravilnikih, ki jih je sprejel, in po planu centra, ki ga sprejmemo na začetku vsakega leta. Svoje poslanstvo je upravni odbor dobro opravil. Njegova zasluga je, da imamo danes vavajski dom za tesarje v Skofji Loki, da imamo vavajski dom v Ljubljani. S tem smo boljše omogočili redno izobraževanje naših vajencev. Tak način kadrovanja pa je za podjetje najbolj varen. V zimskem času omogočimo stotim delavcem, da pridejo do kvalifikacije v tečajih, ki jih organiziramo za vse vrste kvalifikacij. Skoraj ves delovodski kader je izšel od centra in pri tem kadru je najmanjša fluktuacija. Prek seminarjev, tečajev, izobražujemo vodstveni in ostali kader. Dopolnilno pa se izobražuje in šola veliko članov našega kolektiva. Ogromna sredstva porabimo za štipendiranje na srednjih, višjih in visokih šolah. Upravni odbor ugotavlja, da imamo največ problemov s takim načinom kadrovanja. Tisti, ki končajo srednje šole, nočejo v službo, ker želijo študij nadaljevati. Ostali študij zavlečejo, ko se pa zaposlijo, jih je težko obdržati v podjetju. Mislim, da bomo morali s tem v zvezi postaviti ostrejša kriterija.

»Kolikokrat in kako je DS podjetja razpravljalo o naših predlogih?«

DS podjetja razpravlja o vseh naših predlogih in potrjuje naš program del. Odobrava sredstva, ki znašajo prek 2% od bruto osebnih dohodkov. Na začetku leta potrdi tudi plan trošenja sredstev za izobraževanje. Redke so seje DS, na katerih ne bi razpravljali o problemih, ki spadajo v naše območje. Naši predlogi o kadrovanju, izobraževanju, novi pravilniki, spremembe pravilnikov, dopolnila in poročila o porabi sredstev za izobraževanje, so na DS vedno z razumevanjem prejeti.

● Vsak član odbora je odgovoren za svoje delo

Kaj mislim glede odgovornosti posameznih članov? Osebnostno mislim, da je vsak član prostovoljno prevzel to dolžnost. Smatram, da je vsak član UO odgovoren za delo, ki ga opravljamo. Če kot samoupravljalec je odgovoren za delo v kolektivu, kot član organa DSA pa prevzema tudi odgovornost do kolektiva, ki mu zaupa, da bo pošteno delal, po svojih močeh prispeval za boljše delo odborov, in da bo čimbolj aktiven.

Na kakšne probleme sem naletel v teku svoje mandatne dobe, kaj predlagam za bodoče?

Večni problem, ki se vleče skozi dosedanje dobo mojega delovanja v UO, je kako zagotoviti dovolj strokovno usposobljenih delavcev za operativno. Drugi problem je kadrovanje vajencev, njihova strokovnost in vzgoja izven delovnega časa. Tretji problem so štipendije, ki so vedno prenizke, rezultati pa niso najbolj zadovoljivi.

Poskušal bom tudi na to odgovoriti tako, kot sam mislim, da bi bilo najbolj prav.

Dovolj strokovno usposobljenih delavcev bomo dobili, če bomo tudi v bodoče kadrovali po dveh linijah: prek rednega šolanja in z dopolnilnim izobraževanjem. Uspeh pa bo

viden takrat, ko bomo zagotovili osebne dohodke v gradbeništvu v taki višini, da se bodo rade volje vrnili tisti stotisoči dobrih gradbenih delavcev, ki delajo v tujini. Tudi šolanje teh ljudi naj je stalo težke milijone. Ze z vrnitvijo teh ljudi, bi trenutno rešili problem pomanjkanja delovne sile v gradbeništvu.

Tudi problem vajencev je potrebno reševati. Opažamo, da je iz leta v leto manj fantov, ki si žele ta poklic. Nujno je, da bomo omogočili in uspeli doseči, da se bodo tega poklica lahko učili fantje s šestimi razredi osnovne šole in ne kot sedaj, z dokončano osemletko. Vajencem moramo zagotoviti res strokovni pouk že v šolah. Pri praktičnem delu je nujno določiti na 15 vajencev inštruktorja, ki mora biti odgovoren za strokovno usposobljenost vajencev. Za popoldanski čas moramo imeti v domovih vzgojitelja, ki bo v pomoč vajencem pri reševanju nalog in problemov. Za vajuence moramo poskrbeti, da bodo imeli tudi dobro mladinsko organizacijo, ki bo skrbela tudi za razvedrilo in rekreacijo.

Pri štipendiranju bomo morali paziti, da štipendije dobijo pridni in nadarjeni študenti. Strogo je treba vztrajati pri roku, v katerem morajo končati študij. Če študent, odnosedno dijak ne izpolni pogodbeni obveznosti, moramo vezati starše, da so dolžni povrniti podjetju povzročeno škodo. Potrebno bo posvetiti mladim, ko nastopijo službo, več pozornosti in tovarištva. Mentorji, ki so določeni pripravnikom, morajo biti odgovorni za vzgojo in usposobljenost pripravnikov. To je seveda le del nalog, ki jih bomo morali tudi v bodoče s skupno močjo reševati.

● Varstvo pri delu ni samo sebi namen

Ludvik Snajder, predsednik odbora za varstvo pri delu: Odbor za varstvo pri delu je petčlanski kolektivni izvršilni organ.

Odbor je imel v dosedanem obdobju 15 sej, od tega tri razširjene. Na razširjenih sejah so prisotni predsedniki komisij varstva pri delu poslovnih enot.

Odbor je na svojih sejah obravnaval v tem mandatnem obdobju naslednje zadeve:

— pogoji dela in stanje varstva naših poslovnih enot v inozemstvu (veliko pogostost poškodb in težjih nesreč);

— delo komisij varstva pri delu poslovnih enot;

— uvedba nagrad, pohval in značk za prizadevnost na področju varstva pri delu ter izdelavo ustreznih meril;

— priprava osnutka — pravilnika o izplačilu pomoči delavcev v nesrečah in poškodbah;

— kolektivno zavarovanje;

— vprašanje ljudi, ki zaradi slabega zdravja ne smejo opravljati svojega poklicnega dela;

— osnutki sprememb pravilnikov, ki se nanašajo na varstvo pri delu in prevera testnih vprašalnih pol;

— organizacija kompleksnega inšpekcijskega pregleda podjetja in ocena varstva pri delu v podjetju.

Na vprašanje, če je odbor varstva pri delu izpolnil svoje poslanstvo, ne bi mogel trditi, da ga je v celoti. Kljub aktivnosti odbora, številnim sejam pri intenzivnem delu članov na svojih delovnih področjih še nismo dosegli želenega, ker so še problemi, na katere odbor s težavo vpliva. V operativni so namreč še manjši spodrsrljaji pri izvajanju navodil odbora ali službe varstva.

Delavski svet podjetja je tekoče informiran o stanju poškodb in boleznin. Širša poročila o delu odbora pa dajemo dvakrat na leto.

Delavski svet podjetja je do sedaj z razumevanjem podprl delo in akcije odbora. Člani DS se največkrat zanimajo za novitete pri osebnih zaščitnih sredstvih, za način dobave, za plan finančnih sredstev za nabavo osebnih zaščitnih sredstev, prehrano delavcev na gradbiščih in za zdravstveno preventivo.

Razen DSP pa je mesečno informiran kolegij tehničnih pomočnikov poslovnih enot, predvsem o gibanju poškodb boleznin in tekočih problemih.

Na aktivnost oziroma odgovornost članov odbora nimam kaj pripomniti. Morda je DSP imel srečno roko, da je izbral vse take, ki se zavedajo naložene dolžnosti in odgovornosti ter z voljo opravljajo to funkcijo. Kot predsednik se jim lahko ob tej priložnosti samo še zahvalim za njihovo prizadevnost.

Ne bi hotel, da bi izvenelo kot lastna hvala, to prepustim službam podjetja, s katerimi odbor sodeluje, ter ostalim organom. Poleg tega ne smem pozabiti na tesno sodelovanje službe varstva pri delu, katera ima tudi svoj delež pri delu odbora.

V tej mandatni dobi je odbor obravnaval še več drugih stvari, ki jih nisem navedel in so deloma vezane na že zgoraj navedene. Ne bi mogel trditi, da smo naleteli na kake večje probleme. Osebnostno imam občutek, da nekateri odgovorni v operativni ne jemljejo dovolj resno navodil odbora ali službe varstva pri delu. Določene zahteve so vezane na manjša finančna sredstva, le-ta se pa skoraj vedno splačajo, saj je bolje z nekaj stroški varno delati, kot če pride do večjih poškodb ali materialne škode, ki v gradbeništvu običajno ni majhna. Ker smo veliko podjetje, smo tudi bolj izpostavljeni zunanjim inšpekcijskim kontrolam, zato pa je tembolj potrebno izvajati vse zahteve obstoječih internih in ostalih predpisov o varstvu pri delu v podjetju. Komisije varstva pri delu v poslovnih enotah pa naj poživijo svoje delo. Da bo delo komisij res dobro in efektivno pa morajo imeti tudi svoj delež odgovorni in kompleksni tehnični kader poslovnih enot. V sporazumnem delu in sodelovanju teh organov je lahko prihranjen marsikateri dinar, ki sicer mora biti izplačan za holoavanje ali odškodnino, manjši odstotek invalidnosti ter skrbi in žalosti ob večjih nesrečah.

C.

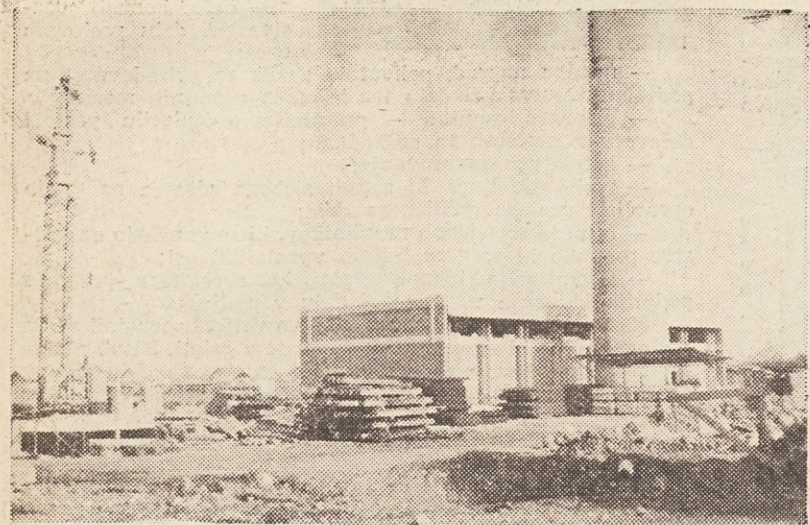
Opomba: Prihodnjiki bomo objavili odgovore drugih predsednikov kolektivnih izvršnih organov.

Levo: V naselju Planina bodo zgradili 2500 stanovanj; tule je začetek gradnje stolpnice — Desno: Adaptacija in nov trakt hotela Toplice na Bledu

Stolpnica na Jesenicah tik pred predajo

Toplarna v Planini pri Kranju

Od Kranja do Kranjske gore

Dan na Gorenjskem, ki smo ga posvetili delavcem naše jeseniške enote

Gradisova enota na Jesenicah šteje med najuspešnejše enote tega največjega slovenskega gradbenega podjetja. Zaposluje 640 ljudi, njena gradbišča pa se razprostirajo po vsej Gorenjski, od Kranja pa do Kranjske gore. Plan prometa za letošnje leto jeseniške enote znaša 85 milijonov novih dinarjev. Že sedanji rezultati pa kažejo, da bo presežen vsaj za 15 milijonov.

Dela na gradbiščih lepo napredujejo, čeprav se ukvarjajo delavci z večjimi in manjšimi problemi. Med najbolj pereče šteje nedvomno pomanjkanje cementa, naraščajoče cene reprodukcijskega materiala in ne nazadnje tudi pomanjkanje tehničnega kadra.

In v želji, da bi malce bolje spoznali življenje in probleme gradisovcev na Gorenjskem, smo obiskali nekaj gradbišč. Najprej smo se ustavili v Kranju. Tu smo našli Boža Lukača, tehničnega pomočnika direktorja jeseniške enote, in ga poprosili za kratko izjavo. Želeli smo zvedeti predvsem, kje vse se trenutno mudijo delavci njegove enote in seveda — kaj imajo v načrtih.

»Trenutno se mudimo v Kranju in njegovi okolici, na Bledu, Pokljuki, Jesenicah in v Kranjski gori. Največ gradbišč imamo v Kranju. Tu smo prevzeli zahtevno rekonstrukcijo tovarne Sava, gre za investicijo 13 milijonov novih dinarjev, dalje smo se lotili stanovanjske izgradnje na Planini, kjer predvidevajo načrti 2500 stanovanj, dveh šol v 18 milijonov novih dinarjev, za Merkur smo prevzeli v Kranju gradnjo pasajne upravne zgradbe in končno bomo za naše delavce zgradili do

pričetka prihodnjega leta nov samski dom, ki bo po naših izračunih vseljiv že februarja ali celo marca...«

»Problemi?«

»Teh je veliko. Še posebno pa nam ne gre v račun velika nesolidnost naših poslovnih partnerjev. Kmalu bomo na primer pripravili 200 stanovanj, ki pa zaradi nesolidnosti naših sodelavcev ne bodo vseljiva. To bo še škandal. Gre enostavno za to, da bodo ostala stanovanja mrzla, ker centralna kurjava še vedno ne bo nared. No, to je le ena stvar, ki nam ne da spati...«

»Pa dela na Bledu?«

»V zaključni fazi je gradnja hotela Toplice, ki smo ga postavili tik ob jezeru in seveda ob starih Toplicah. Nadalje smo na Bledu prevzeli adaptacijo in novo gradnjo hotela Svoboda v vrednosti 13 milijonov dinarjev. In, ko smo že na Bledu, lahko omenimo še rekonstrukcijo tovarne Elan in seveda adaptacijo starega Šport hotela na Pokljuki, ki je zadnja leta upravičeno vzbujal zgražanje vse slovenske javnosti. Adaptacijo na Pokljuki financira podjetje Transturist iz Skofje Loke. Računamo, da bo hotel vseljiv že v drugi polovici prihodnjega leta. Hotel bo nekoliko večji, kot je bil po-

prej in razumljivo mnogo lepši. Sicer pa vam svetujem, da se mimo grede potegnete tudi na Pokljuko in se sami prepričate, kaj delajo gradisovci na najvišem gradbišču v Sloveniji...«

»In kaj bo novega na Jesenicah in v Kranjski gori?«

»Na Jesenicah smo prevzeli gradnjo dveh stolpnic. Prvo smo prav včeraj predali investitorju, pa tudi druga bo kmalu nared in sposobna sprejeti ljudi, ki verjetno še komaj čakajo na stanovanja. Kot je znano, gradimo v Kranjski gori Kompasov hotel v vrednosti 60 milijonov novih dinarjev. Hotel bo A kategorije, imel bo bazen, najrazličnejše lokale, kegljišče in sploh vse, kar šteje v svetu k tako reprezentančnemu objektu. Mislim, da bo pomenil novi hotel precejšnjo pridobitev za Kranjsko goro. Ko smo že v Kranjski gori, le še to: tu smo prevzeli poleg omenjenega hotela tudi gradnjo novih žičnic in smučišč, saj je znano, da vsega tega prav v Kranjski gori močno primanjkuje...«

Več podrobnosti o gradnji stanovanjskih stolpnic v Kranju, kjer smo se pogovarjali s tovarišem Lukačem, pa nam je povedal delovodja Bogomir Čad. V dveh besedah: gre za dve 12-nadstropni stolpnici oziroma za stanovanjsko gradnjo za trg. Delavci so tu komaj poltretji mesec, kar z drugimi besedami pomeni, da se ukvarjajo še s temelji. Radi pa bi svoje delo čimprej opravili, zato imajo namen delati tudi pozimi, ko bodo temperature najnižje...«

Poslovili smo se in se podali v Kokrico, kjer bodo gradisovci postavili lepo novo šolo. —a

Prehrana za 12 din na dan.

Malokje v Sloveniji se lahko delavci ponašajo s tako lepim obratom družbene prehrane, kot se gradisovci na Jesenicah. Vse je novo, svetlo in prijetno. V menzi, ki obratuje že od novega leta, se lahko istočasno hrani okoli 110 ljudi. To z drugimi besedami pomeni, da je dovolj velika, saj nudi prostor in možnost okusne in obenem cenene prehrane velikemu številu članov kolektiva.

»Koliko imate pravzaprav abonentov?« povprašam Marijo Mlakar, glavno kuharico, ki s svojimi ljudmi skrbi za to, da pri Gradisu na Jesenicah nihče ni lačen.

»Blizu tristo! Včasih tudi več...«
 »Skrbite za več obrokov dnevno?«
 »Seveda, za zajtrk, kosilo in večerjo.«
 »So delavci zadovoljni z vašo kuhinjo?«
 »V glavnem mislim da so. Trudimo se,

kolikor moremo. Odkar imamo novo kuhinjo, imamo tudi precej boljše pogoje za delo, češar smo kuharice še posebno vesele...«

Mimogrede povedano: tudi meni je bilo kosilo, ki so mi ga dali na Jesenicah, več kot všeč. Juha, zrezek z graham, krompir pa solata. Vsega veliko, dobro pa vsaj tako kot doma. In cena?

»Vsi trije obroki veljajo naše delavce le 12 dinarjev dnevno...« odgovarja na vprašanje Marija Mlakar. »Za zajtrk je potrebno odšteti dinar, za kosilo sedem in za večerjo štiri dinarje. Kar gre, mar ne?«

Iz razgovora z Marijo Mlakar, ki je Gradisu zvesta že celih 25 let, torej pozvemamo, da so na Jesenicah uspešno rešili vprašanje prehrane delavcev. Lepo bi bilo, če bi jih posnemali tudi drugi... —j

Najvišje gradbišče Slovenije

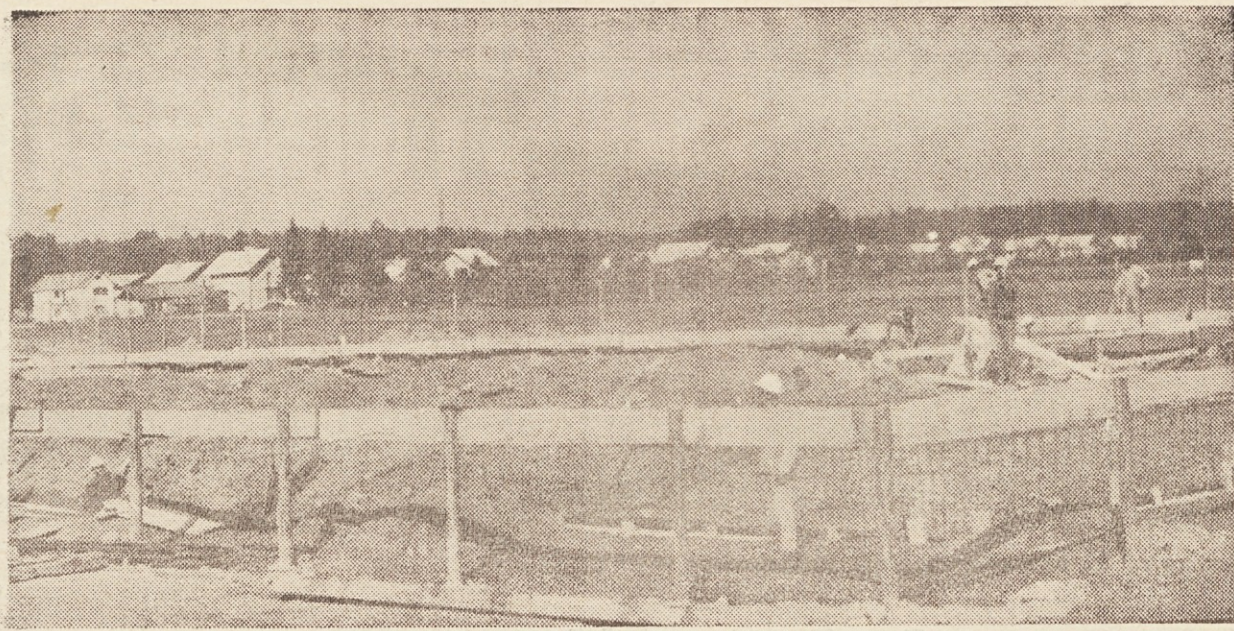
»Z deli smo pričeli avgusta, vse skupaj pa mora biti nared do zadnjega junija prihodnjega leta...« sta nam za uvod povedala Marjan Zupan, šef gradbišča, in delovodja Jože Ferjan. »Hotel smo že povišali za eno nadstropje. Podrli smo tudi veliko predelnih sten saj bodo imele po novem vse sobe svojo kopalnico. Hotel bo B kategorije in bo imel med drugim tudi bazen 12 x 6 m...«

»In v čem se bo razlikoval od starega?«
 »Predvsem bo večji in lepši. Imel bo kar 22 ležišč več in ponašal se bo z dvema apartmaji...«

»Pa drugače, koliko vas je tu in kako se počutite?« smo pobarali sogovornika.
 »Trenutno nas je tu 35. Počutimo se dobro, lahko pa bi se še boljše, če bi imeli na primer malce boljše hrano. Vezani smo namreč na kuhinjo sosednje »Jelke«, ven-

dar, kot že rečeno, s hrano nismo zadovoljni, čeprav jo pošteno plačujemo. Ker smo odrezani od sveta, nimamo kdove kako široke možnosti za zabavo. Ostanemo nam le časopisi, radio, sprehodj v gozd in seveda razne družabne igre. In to je tudi vse...«

Poleg hotela bodo uredili delavci Gradisa na Pokljuki tudi druge stvari. Naj omenimo le novo zajetje vode, pa novo kotlovnico, še eno vlečnico itd., itd. Vsekakor smo lahko prepričani v to, da nekajletne sramote na Pokljuki prihodnje leto ne bo več. Podrtijo bo zamenjal povsem nov sodoben hotel, ki bo spet privabljal v zelene poključke gozdove številne ljudi, željne počitka in gorskega zraka. Tako kot pred dolgimi leti, ko je veljala Pokljuka in njen hotel za nekaj boljšega, za nekaj ekskluzivnega... —a

Hudo: cement in kamioni

Kaj pove delovodja Jože Kelenc, ki vodi gradnjo osnovne šole v Kokrici

Kot sredi poletja je grelo sonce, ko smo se na gradbišču v Kokrici, kjer raste nova osnovna šola, zapletli v pogovor z Jožetom Kelencem. Jože je tu delovodja in skrbi za to, da dela napredujejo po predvidenih načrtih.

»Z delom smo pričeli meseca avgusta. Tu nas je petindvajset gradbincev, ki pravkar betoniramo temelje. Šola bo štirirazredna in bo iz vidnega betona. Delamo jo po načrtih inž. Danila Oblaka. Končana mora biti do prihodnjega poletja, saj jo bodo že na začetku šolskega leta zasedli malčki, ki sedaj hodijo v šolo v Kranju. Dela dobro napredujejo, bi pa še boljše, če ne bi imeli težav s cementom in včasih tudi s kamioni. Zgodí se namreč, da potrebujemo kamion, pa ga ne moremo dobiti. Drugače je vse v redu in lahko rečem, da smo vsi skupaj tu kar zadovoljni...« je povedal Jože Kelenc.

Priložnost smo izkoristili tudi za krajši razgovor z enim izmed »neposrednih proizvajalcev«.

»Pri Gradisu sem že dve leti, doma pa sem iz Doboja...« je začel Djordje Keser. »Sem kvalificiran tesar in sem z zaposlitvijo pri Gradisu zadovoljen...«

»Kaj pa življenje po delu?«

»V povprečju delamo dnevno več kot osem ur, morda kakih enajst, zato na zabavo prav veliko ne mislimo. V prostem času najraje prebiram časopise. Nekaj jih kupuje podjetje: Arena, Ilustrovano politiko, druge pa kupujemo sami. Saj kar gre. Škoda, da še vedno nimamo televizije. Zabava v mestu je od rok in še presneto draga...«

»Pa hrana, stanovanje...«

»Tudi s tem sem zadovoljen. Hranimo se v bližnji gostilni, ki je oddaljena le nekaj metrov od našega gradbišča. Jemo zelo dobro in to za 12 dinarjev dnevno. Spimo v dvo- in štiriposteljnih sobah, kar je prav tako zelo v redu. Eno z drugim: ne godi se nam slabo!«

-J.

»Da, običajno več. Sicer pa se nam to kar spleča. Če več delaš, tudi več zaslužiš...«

»In koliko je to?«

»Z nadurami, dodatki in sploh z vsem vred nanese tudi 2500 in čelo več. Včasih tudi dobrih 3500 dinarjev.«

Zvedeli smo, da pošilja večina delavcev svoje dohodke družinam. Nekateri si ustvarjajo svoj dom, zato pazijo na vsak dinar.

»V glavnem obdržimo le toliko, da imamo za malico, ostalo pošiljamo domov. Sam pošiljam domov vsak mesec kar po dva nova tisočaka...«

Djordje Keser, KV tesar

Jože Kelenc, delovodja

»Rad bi ostal v Mariboru«

Na Jesenicah smo se v novem obratu družbene prehrane pogovarjali med drugim tudi z Jožetom Kovačičem, ki nam je povedal v krajšem razgovoru naslednje:

»Sem na ekskurziji, prihajamo iz Maribora. Doma sem iz Medjimurja, drugače sem učenec tretjega letnika v Mariboru. Se malo, pa bom kvalificiran zidar. Če bom imel kaj sreče, bom po končanem šolanju ostal kar v Mariboru...«

»Kako to, da vas je pot popeljala tudi na Jesenice?«

»Mariborski Gradis organizira take in podobne ekskurzije najmanj enkrat na leto. Danes smo si ogledali novo bolnico v Ljubljani, tesarški obrat in dom učencev v Skofji Loki. No... sedaj smo na Jesenicah, popoldne pa se bomo vrnili preko Bleda in Brnikov v Maribor. S podobno ekskurzijo sem bil letos tudi na Češkem. Bilo je zelo lepo...«

»In drugače, ste zadovoljni pod streho največjega gradbenega podjetja v Sloveniji?«

»Zelo... škoda le, da v Mariboru nimamo tako lepega doma, kot ga imajo učenci v Ljubljani ali na primer v Skofji Loki. Sicer se nam pa dobro godi in se nimamo kaj pritoževati...«

»Pa današnja ekskurzija?«

»Čudovito! Škoda, da jih podjetje ne organizira še več!«

Jože Kovačič

Muftić Derviš za naš vestnik

Na Pokljuki smo sredi dela zmotili mladega delavca, ki se opravlja dvigalo. Poprosili smo ga da nam odgovori na šest vprašanj.

»Od kje ste doma in kako se počutite na Pokljuki?«

»Moj dom je v Bosilgradu, to je v bližini Doboja. Kako se počutim. Kar dobro. Le mraza se bojim in snega. Pomislite, letos ne že dvakrat snežilo. Prav ustrašili smo se...«

»Ste že poročeni?«

»Pravzaprav na pol, formalno pa še ne!«

»Pa zabava...?«

»Je ni. Pa že gre. Včasih gremo malo v gozd, toda tudi to je bolj dolgočasno...«

»Hrana?«

»Ni najboljša. Trudimo se, da bi bila okusnejša...«

»Ste drugače zadovoljni?«

»Sem. Zares se ne morem pritoževati...«

»In želja?«

»Rad bi prišel do kvalifikacije. Po možnosti že kmalu...«

-J.

Derviš Muftić

Kdor dela, naj tudi zasluži

Na gradbišču stolpnice v Kranju, znano pod imenom Planina, smo srečali delavce pri malici.

»To je obenem tudi naš zajtrk...« so nam dejali. »Ob šestih pričnemo delom in nimamo kje jesti. Tako se okrepimo pravzaprav šele z malico...«

Delavci Marko Sakalić, Muid Avdić, Josip Zupić, Uehmed Kurtić, Anton Pirnić, Sefik Kesenović in Ljubo Kremenović, vsi iz Bosne, so sedeli ob mizi iz surovega lesa, si rezali slanino, jo prigrizovali s kruhom in si tešili žejno, eni z jogurtom, drugi s pivom. Vmes so nadaljevali:

»Drugače se hranimo v gostilni. Za tosilno odštejemo 7, za večerjo 4 dinarje. Če bi lahko še v redu zajtrkovali, bi bilo sploh v redu...«

»Koliko pa delate dnevno, vrejetno več kot osem ur, mar ne?« jih oparavamo.

Zmotili smo jih pri malici

Enkratni uspeh namiznoteniškega kluba »Gradis«

Letošnje športne igre gradbincev in pa zadnje tekmovanje v II. republiški ligi so me prisilili k temu, da napišem nekaj vrstic o namiznoteniški ekipi Gradis.

Namizni tenis je zelo priljubljena oblika rekreacije gradbenih delavcev. Prav tako tudi v Gradisu. Zato so ga tudi na športnih igrah kmalu vključili v svoj program. In prav na teh igrah so se začeli uspešni sedanjega namiznoteniškega kluba. Že leta 1963 so v Mariboru na takratnih SIG dosegli prvo mesto. V dosedanjih desetih nastopih na teh igrah so osvojili kar sedemkrat prvo in trikrat drugo mesto! Vsi ti uspehi pa niso bili dovolj za ambiciozne sindikaliste z belo žogico.

Leta 1969 so se ing. Drago Dolenc, in. Janez Kohne in ing. Janez Pogačnik kot namiznoteniški klub »Gradis« prijavili na kvalifikacijsko tekmovanje za vstop v V. republiško ligo. Tudi na republiškem tekmovanju uspeh ni izostal. Že na teh kvalifikacijah so osvojili drugo mesto in se direktno uvrstili v IV. republiško ligo. Čeprav mnogo bolj kvalitetne ekipe kot na sindikalnih igrah niso bile taka ovira, da je ne bi mogli preskočiti. Že po prvem delu tekmovanja so bili drugi in si s tem praktično že zagotovili mesto v III. republiški ligi.

V drugem delu tega tekmovanja so bili celo prvi, vendar jih je v končni uvrstitvi prehitela Gorica zaradi boljšega količnika. Že naslednje leto so torej igrali v kvalitetnejšem razredu Unania na podoben uspeh ni bilo mnogo. Toda izredna volja in pa nekaj več treninga sta omogočila, da je bil uspeh prav tak oz. boljši v primerjavi s kvalitetnejšimi ekipami.

Z osvojitvijo drugega mesta so se uvrstili v II. republiško ligo. Možnosti za napredovanje v tej ligi pa so bile res zelo minimalne. V II. slovenski ligi je namreč konkurenca izredna, saj v njej sodeluje veliko ekip, ki so že igrali v I. slovenski ligi. Toda ravno pred začetkom tega tekmovanja je pristopil h klubu Matija Krnc in s

tem povečal nekaj upov na uspeh. Tudi v tej elitni konkurenci so se v prvem delu odlično odrezali, saj so bili celo drugi. V končni uvrstitvi so bili nekoliko slabši, vendar so se zaradi novoustanovljene zvezne lige vseeno uvrstili v prvo slovensko ligo. V štirih letih so se torej igralci namiznoteniškega kluba »Gradis« prebili iz IV. republiške lige v I., kar v najkrajšem možnem času ni do sedaj uspelo še nobeni ekipi. Toliko večji je ta uspeh ob upoštevanju, da je to le sindikalna ekipa.

Poleg navedenih uspehov velja omeniti še lansko uvrstitev v tekmovanje za pokal SFRJ, kjer so se uvrstili

med osem najboljših slovenskih ekip, nato pa na Jesenicah po zagriznem boju izgubili s 4:5 z istoimenskim klubom.

Posebnih uspehov v I. slovenski ligi ni moč pričakovati. Vsekakor bo že lep uspeh, če se bodo igralci ing. Drago Dolenc, ing. Janez Kohne, ing. Janez Pogačnik in Matija Krnc tudi v naslednji sezoni lahko borili z najboljšimi ekipami v Sloveniji.

Za vse dosedanje uspehe jim lahko le čestitamo in jim obenem zaželimo kar največ športne sreče v nadaljnjih tekmovanjih.

Igralci namiznoteniškega kluba Gradis. Od leve proti desni so inž. Kohne, inž. Pogačnik, inž. Dolenc in Krnc

Ze osvojeni pokali in nagrade

Učimo se nemški

42. Lektion

WIR LERNEN DEUTSCH

Temporalsätze: Übungen mit dem Bindewort »wenn« und »als«
Ich frage mit »wann«, ich antworte mit »wenn«, oder mit »als«
1. Wann zünde ich das Licht an? (dunkel). Die Antwort lautet: Ich zünde das Licht an, wenn es dunkel ist. 2. Wann lege ich mich ins Bett? (müde). Ich lege mich ins Bett, wenn ich müde bin. 3. Wann hast du deine Schlüssel verloren? Ich habe meine Schlüssel verloren, als ich gestern abends im Theater war. (Eine einmalige Handlung in der Vergangenheit!) 4. Wann trauern wir? (Verwandter oder guter Freund gestorben). Wir trauern, wenn ein Verwandter oder guter Freund gestorben ist. 5. Wann bist du gefallen? (gestern abend die Treppe hinuntergelaufen). 6. Wann hat man Husten oder Schnupfen? (erkältet). 7. Wann fallen die Äpfel von den Bäumen? (reif oder krank). 8. Wann kamen diese Kinder in das Waisenhaus? (Vater und Mutter gestorben). 9. Wann wurde das Dorf vernichtet? (Wasser des grossen Stromes immer höher steigen). 10. Wann ist dieser Knopf abgerissen? (ich wollte mich umziehen). 11. Wann betreten wir unser Hörsaal? (Vorlesung beginnt). 12. Wann trafst du unsern Freund? (ich die Universität verlassen). 13. Wann wurde dein Bruder verwundet? (gestern mit dem Auto gegen einen Baum gefahren). 14. Wann sind die Strassen nass? (geregnet). 15. Wann stürzte der Flieger ab? (der Motor plötzlich still stehen). 16. Wann machen wir eine Rundreise durch Deutschland? (Prüfung bestanden). 17. Wann kommen die Kinder in die Schule? (6 Jahre alt). 18. Wann sind Ihr Vater und Ihre Mutter gestorben? (ich war drei Jahre alt, ich war fünf Jahre alt). 19. Wann darf man die Hochschule besuchen? (Reifezeugnis einer Mittelschule besitzen). 20. Wann musste dein Freund das Studium aufgeben? (sein Vater war gestorben).

Verbinden Sie folgende Sätze durch »wenn« oder »als«:

1. Ich verliess gestern das Haus, ich traf vor der Tür einen Landsmann. (Ich traf vor der Tür einen Landsmann, als ich gestern das Haus verliess). 2. Mein Freund besteht die Prüfung, er wird die Hochschule besuchen. (Wenn mein Freund die Prüfung besteht, wird er die Hochschule besuchen). 3. Das Feuer brach gestern aus, alle Männer mussten sogleich löschen helfen. (Als das Feuer gestern ausbrach, mussten alle Männer sogleich löschen helfen). 4. Ein Feuer bricht aus, alle Männer müssen (jedemal) löschen helfen. (Wenn ein Feuer ausbricht, müssen alle Männer löschen helfen).

Die nächsten Sätze verbinden Sie selbst!

5. Deutschland war eine Monarchie, es hatte einen Kaiser. 6. Die Kinder sind 6 Jahre alt, sie müssen die Schule besuchen. 7. Sie sind fleissig, sie können nach acht Jahren in eine Mittelschule eintreten. 8. Das Semester begann, der Student liess sich zum erstenmal immatrikulieren. 9. Das Semester begann, jedesmal musste der Student seine Eltern verlassen. 10. Das Semester hört auf, die meisten Studenten fahren nach Hause.

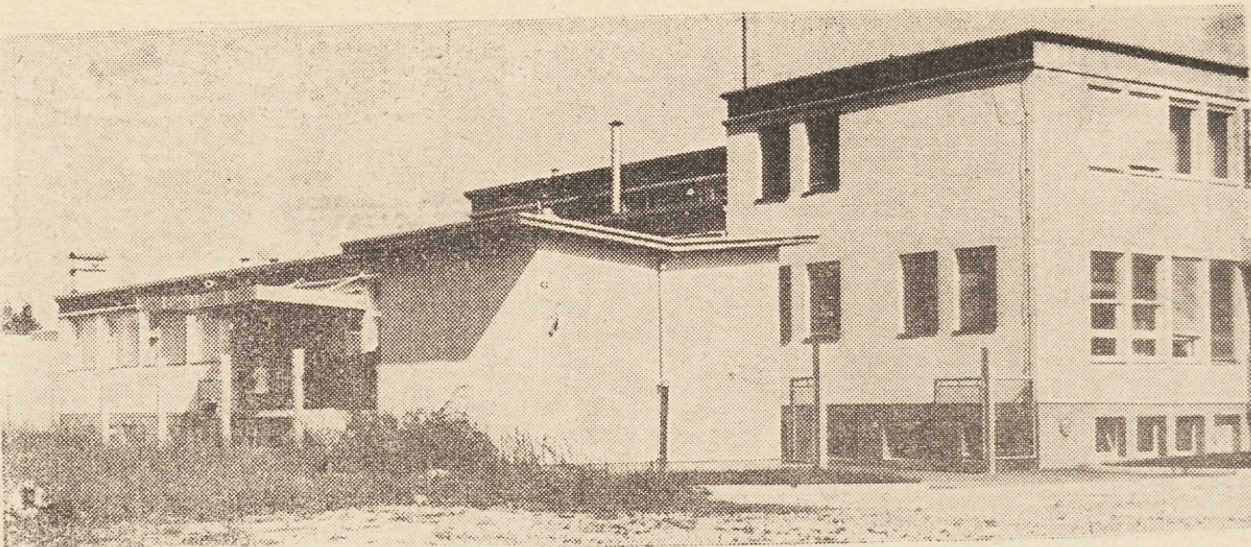
Beantworten Sie folgende Sätze durch einen Nebensatz mit »als« oder »wenn«: 1. Wann geht man zum Arzt? (krank sein). 2. Wann wurden die ersten Flugzeuge gebaut? (Benzinmotor war erfunden). 3. Wann ertönten früher die Glocken? (Feuer ausbrechen). 4. Wann fliegen die Schwalben nach Süden? (Winter beginnen). 5. Wann sprachen alle Zeitungen von München? (Olympiade stattfinden). 6. Wann ist »Gradis« berühmt geworden? (die ersten grossen Bauten ausführte). 7. Wann erwarteten die Menschen früher ein grosses Unglück? (die Sonne sich verfinsterte). 8. Wann schneiden die Bauern das Korn? (reif sein). 9. Wann werden Sie mich besuchen? (Zeit haben). 10. Wann haben Sie ihn zum letztenmal gesehen? (ich studierte in Deutschland).

Also merken Sie sich! Wir gebrauchen »als« nur bei einmaligen Handlungen in der Vergangenheit, in allen übrigen Fällen gebrauchen wir das Bindewort (veznik) »wenn«.

Wörter — besede

anzünden — prižgati
sich ins Bett legen — leži v posteljo
verlieren — izgubiti
trauern — žalovati
r Verwandte — sorodnik
e Treppe — stopnice
r Husten — kašelj
r Schnupfen — nahod
sich erkälten — prehladiti se
reif — zrel
s Waisenhaus — sirotišnica
vernichten — uničiti
abreissen — odtrgati
sich umziehen — preobleči se
r Hörsaal — predavalnica
e Vorlesung — predavanje
verwunden — raniti
abstürzen — strmoglaviti
still stehen — ustavi se
e Rundreise — krožno potovanje
s Reifezeugnis — zrelostno spričevalo
e Mittelschule — srednja šola
aufgeben — opustiti, oddati

in allen übrigen Fällen — v vseh drugih primerih
treffen jemand — naleteti na koga
ausbrechen — izbruhniti
löschen — gasiti
selbst — sam
r Kaiser — cesar
immatrikulieren — immatrikulirati (na univerzo se vpisati)
aufhören — prenehati
erfinden — iznajti
ertönen — zadoneti, zazveneti
e Schwalbe — lastovka
stattfinden — vršiti se
berühmt — slaven
berühmt werden — postati slaven
r Bau, die Bauten — zgradba
s Unglück — nesreča
sich verfinstern — potemniti
s Korn — žito
s Korn schneiden — žito kositi
sich merken — zapomniti si
gebrauchen — uporabiti

Produktionsgebäude des Handelsunternehmens Delikatosa

Najsodobnejša pražarna

GV Ljubljana je zgradilo proizvodni in upravni del objektov za »Delikatosa«

Čeprav je proizvodni del s pražarno začel poskusno obratovati že pred letom dni, je bila svečana otvoritev novega poslojja šele v začetku oktobra. Ta slovesnost je bila namreč posvečena kar trem dogodkom trgovskega podjetja »Delikatosa«, ki je investiralo ta objekt. Poleg že omenjene dograditve novega upravnega poslojja in proizvodnega dela praznuje podjetje tudi 20-letnico, poleg tega pa bo sedanji direktor Franc Ukmar odšel v pokoj.

Se pred svečano otvoritvijo smo se o samem objektu pogovorili z inž. Vilijem Stukljem, ki je bil vodja gradbišča in je med drugim dejal: »Z zemeljskimi deli smo pričeli že januarja lanskega leta, nato pa zaradi zime začasno prekinili. Marca smo začeli z gradnjo samih objektov. Do konca leta smo bili gotovi, vendar je v proizvodnem delu začela pražarna delovati že v oktobru. Upravni del smo zaključili v začetku letošnjega leta, medtem ko smo zunanjo ureditev končali v maju. Objekt je sestavljen iz upravnega in proizvodnega dela. Proizvodni del je dvotažen, upravni del pa je troetažen. Proizvodni del obsega: kuhinje, hladilnice, skladišča, pražarno in pomožne prostore. Velikost objekta je

v tlorisni izmeri približno 60 x 40 m. Vrednost gradbenih in obrtniških del pa je za ta objekt znašala 670 milijonov din brez opreme,« je zaključil inž. Stukelj.

Ko so prišli tudi predstavniki občin, v katerih ima trg. podjetje »Delikatosa« svoje prodajalne, in poslovni partnerji, nas je direktor podjetja popeljal po proizvodnem delu. Vsekakor nas je najbolj zanimala najodobnejša pražarna v Jugoslaviji. In res je bilo prav zanimivo gledati vso to mehanizacijo na področju prehranske industrije. Samo trije delavci so zaposleni v tem oddelku, toda le-ti omogočajo, da se proizvede do 2000 kg pražene kave dnevno.

Po ogledu vseh prostorov je spre-

govoril še direktor Franc Ukmar o razvoju samega podjetja od začetkov leta 1952, ko so imeli le 986 m² prodajnih površin do letošnjih 3326 m² skupnih površin. Novi objekt je podjetje stalo v celoti z opremo milijardo in 105 milijonov S din. Na koncu pa je direktor še dejal: »Prave delikatose brez pomožnih dejavnosti si danes ni mogoče zamisliti. Zato smo tudi zgradili ta objekt. S tem so nam dane dobre možnosti za napredovanje. V perspektivi nam bo ta proizvodni del služil 20 let. Potrebne so le še nekatere finise v zvezi z embalažo in transportom, pa še nekaj notranje opreme, kot na primer dober mlin za mletje kave.«

»Ob zaključku te majhne slovesnosti se naj zahvalim vsem, ki so kakorkoli pripomogli, da smo zgradili ta objekt. Predvsem se zahvalim Ljubljanski banki, ki nam je dala kredit, in pa GIP »Gradis«, ki je svoja dela izvedlo hitro in kvalitetno,« je zaključil slovesnost ob otvoritvi novih prostorov trg. podjetja »Delikatosa« in najodobnejše pražarne v Jugoslaviji njen direktor Franc Ukmar.

M. Krnc

Slavljenci iz KO Ljubljana

V letošnjem letu praznuje kar precej Gradisovcev svoj življenjski jubilej. V KO Ljubljana so kar trije med njimi, in sicer ALOJZ PAHOR, ALFRED BRANK in FRANC KEPIC.

ALOJZ PAHOR — skladiščnik v kovinskih obratih je eden izmed veteranih Gradisa. Čeprav ne po svoji želji je bil leta 1949 premeščen iz uprave za ceste okraja Gorica na Gradisovo gradbišče HE Savica v Bohinju. Tu je opravljal delo personalnega referenta. Gradis se mu je priljubil in ostal mu je zvest vse do današnjih dni, ko praznuje svoj jubilej — 60-letnico. Čeprav je bil že začetek na gradbišču v Bohinju vse manj kot spodbuden, je vzdržal. Kljub forsirani gradnji je svoje delo opravljal vestno in natančno. Prav zaradi teh vrlin so ga imeli radi na vseh gradbiščih, kjer je bil vse do leta 1965. Od takrat dalje pa je zaposlen kot skladiščnik v kovinskih obratih. Tudi tu je postal kmalu priljubljen predvsem zaradi svoje skromnosti in lika dobrega delavca.

Tudi ALFRED BRANK, mojster novogradnje v kovinskih obratih, je eden izmed pionirjev Gradisa. Vse od ustanovitve do svojega jubileja — 60-letnice je bil v kovinskih obratih.

H Gradisu je pristopil kot izučeni ključavničar, nato pa kmalu opravil izpit za VK ključavničarja. Bil je med prvimi člani delavskega sveta in upravnega odbora podjetja. Trinaestkrat je bil proglašen za udarnika in bil za to trikrat odlikovan za prizadevnost pri delu. Sodeloval je pri več prostovolnih akcijah podjetja.

Tako kot ključavničar kot mojster je bil vedno zgled mlajšim, katerim posveča sedaj še posebno pozornost. Zaradi vseh teh vrlin je bil vedno priljubljen med sodelavci.

FRANC KEPIC, mizar v kovinskih obratih, je mlajši tako po delovnem stažu pri Gradisu (drugo leto bo 20 let) kot po starostni dobi (11 oktobra je dopolnil 50 leto svojega življenja).

Že od samega začetka, ko je prišel h Gradisu, dela v mizarški delavnici. Vedno je brez prigovarjanj izvrševal zadane mu naloge, čeprav so bile še tako težke. Rad ima svojo stroko, zato so tudi njegovi izdelki vedno kvalitetni. Čeprav ob takem jubileju, pa je še vedno poln elana.

Delo ga sprosti in razvedri, kot pravi sam. To pa je porok, da nam bo ostal zvest vsaj še nekaj let.

Kot vzornim in vestnim delavcem vsem trem ob njihovem jubileju iskreno čestitamo in jim želimo še na mnoga leta.

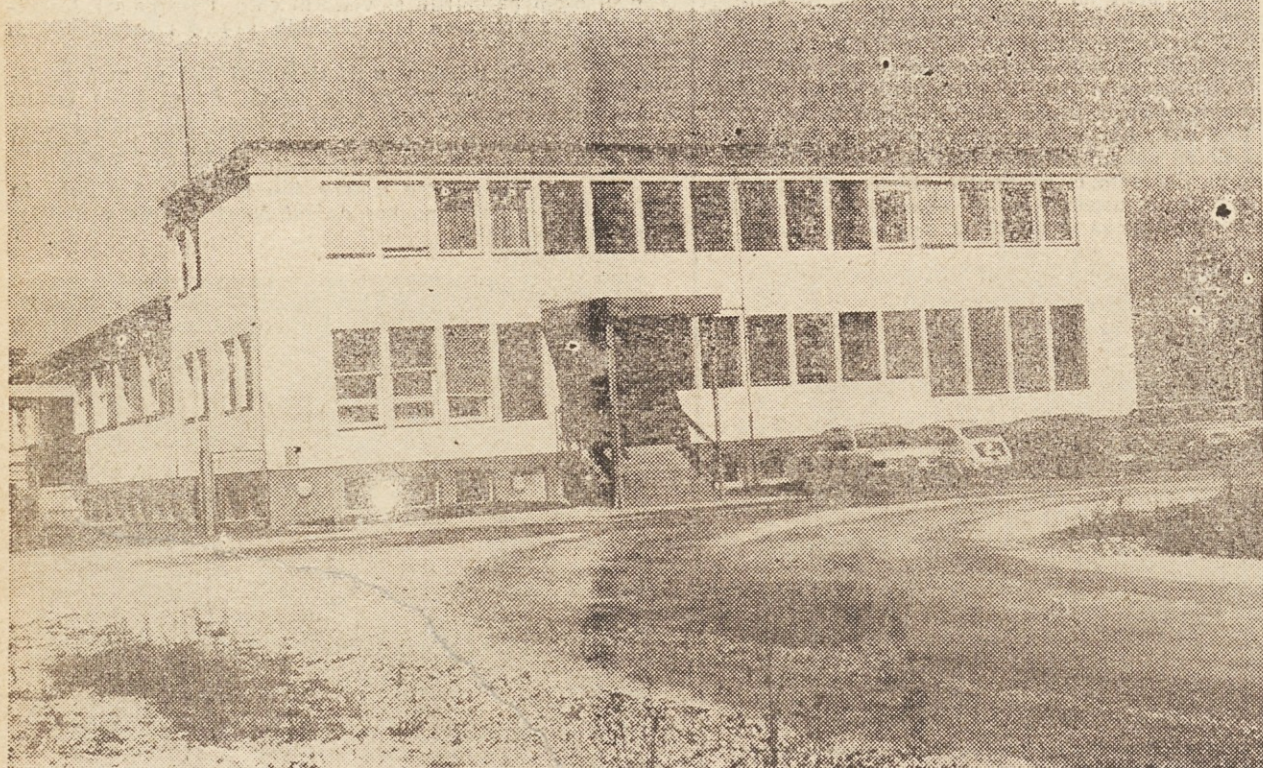
Alojz Pahor

Franc Kepic

Alfred Brank

Upravna zgradba trgovskega podjetja Delikatosa

Naši strokovnjaki v Budimpešti

Letenje, mejni prehod, obmejni pregledi na obeh straneh so bili hitro gotovi in že smo s Slavnikovim avtobusom drveli proti Nagikaniži in dalje proti Blatnemu jezeru.

Na obeh straneh 75 km dolgega Blatnega jezera se vrstijo počitniške hišice, hoteli, domovi in restavracije, ki jih obdajajo lepi parki. Voda v jezeru, ki nikjer ni globlja od treh metrov, doseže poletni tudi do 29 stopinj.

Z enourno zamudo smo prispeli v Siófok, kjer nas je čakalo kosilo. Za ogled mesta ni bilo časa, kajti do cilja je bilo še sto kilometrov.

On Siófoka do Budimpešte smo se vozili po novi avtocesti, ki jo gradijo po sistemu naše avtoceste Hoče — Levec. Namreč teren in objekti so grajeni za štiripasovnico, v glavnem pa smo se vozili po dvopasovnici. Strokovnjaki za ceste so imeli tudi tu kaj videti. Skoraj se je že mračilo, ko smo prispeli v Budimpešto. Nastanili smo se v hotelu Park.

V Budimpešti je vsako leto vedno več turistov, vsi hoteli so nabito polni. Imeli smo izredno srečo, da smo stanovali v središču mesta. Drugi stanujejo tudi do 30 km izven mesta. Poleg Nemcev iz obeh republik smo tu srečali mnogo Čehov, Poljakov in Rusov. Pa tudi Jugoslovancev je vedno več. Moram priznati: prijazno so nas sprejeli. Ze pred večerjo nas je pozdravila prijazna Ursula Yizvari ter nam zaželela dobrobrodščico. Tudi večerja je bila obilna. Vsak udeleženec pa je še dobil malo darilce.

Po večerji smo se razkropili po Budimpešti. Se sreča, da smo dinarje dobro zamenjali, tu je dinar še kar trdu valuta. In končno, če hočeš kaj poštenega kupiti, ni tu nič cenejše kot pri nas. Težave so le z jezikom, največ smo si pomagali z nemščino. Sedimo v Mathias pince (prijeten

lokal), ki je bil poln do zadnjega kotička. Cigani v pisanih madžarskih uniformah neprestano igrajo poskočne madžarske pesmi. Kramljamo in pijemo pristno kapljico — bikova kri. Nič čudnega, če se nam ni mudilo spat. Se direktor Melihar je ostal do zadnjega med nami.

Drugi dan nas je čakal naporen dan, predavanja in strokovni ogledi. Diplomirani oec. Istvan Josar, predstavnik informacijskega centra za gradbeništvo Madžarske, nas je že čakal pred vrati. On nas je spremljal na vseh strokovnih ogledih. Moramo priznati, zelo so se potrudili, da bi nam v kratkem času nudili kar največ.

25 m pod Donavo

Poleg predavanja o komunalnem sistemu Budimpešte, spremljanega z diapozitivi, smo si gledali še gradnjo podzemeljske železnice, novo naselje v Budimu in vrsto drugih objektov. Med najbolj zanimive gradnje, kmi so si jih ogledali, spada nedvomno gradnja metroja. Po tekočih stopnicah smo se spustili 20 metrov v globino, ki pod Donavo doseže 25 metrov.

Postaje podzemeljske železnice so zelo lepe. Obložene so z belim in črnim marmorjem ter urejene po vseh principih moderne tehnike. Dela pri tunelu otežkoča talna voda, saj jo je dovolj že 5 metrov globoko. Pri gradnji tunela zgradijo prvo zračni kanal in ko je vertikalni rov gotov, začnejo z gradnjo horizontalnega. Peljali so nas po komaj izkopanem rovu pod Donavo. Bili smo 25 metrov pod zemljo, Donava pa je tu globoka 8 metrov. Do sedaj so zgradili 9 km podzemeljske železnice, 6,5 km je v gradnji in ko bo vse gotovo, bo imela Budimpešta 55 km podzemeljske železnice.

Budimpešta — pogled na parlament

Montažna stanovanja

Popoldne smo si ogledali gradnjo novega naselja s 5.500 stanovanji v Budimu. Vsi stanovanjski bloki so montažni. Petletni plan predvideva, da bodo do leta 1975 zgradili 450.000 stanovanj, od tega v Budimpešti 280.000. Kvadratni meter stanovanja stane od 4.500 do 6.000 forintov. Komplet stanovanja ca. 60 m² pa do 300.000 forintov. Pri dodelitvi stanovanja uživa posebno pozornost mladina. Ko se fant in dekle poročita in če podpišeta pogodbo, da bosta imela v dveh letih otroka, dobita stanovanje, pri eventualnem nakupu stanovanja pa 40% popusta. Poleg tega pa lahko mlada mamica ostane pri otroku 3 leta in ves čas prejema

60% mesečni dohodek. Ugodno kaj? Kvalificirani delavec zasluži 2500 do 300 forintov, inženir z 10-letno prakso pa 5 do 6 tisoč forintov.

Kot pri nas tudi v Budimpešti veliko gradijo, restavrirajo, renovirajo zgodovinske spomenike in popravljajo napake.

Eoram pa povedati, da je bila Budimpešta v zadnji vojni 55% porušena. Porušeni so bili vsi mostovi čez Donavo (8 po številu). Najlepši med njimi je prav gotovo novi viseči most.

Zanimivo za gradbeništvo je tudi to, da ima vsako gradbeno podjetje le številko. Mi smo si npr. ogledali podjetji številka 43 in 36. Konkurence seveda ne poznajo.

Zelo privlačen je tudi stari del Budimpešte.

Budimpešta šteje 2 milijona 300 tisoč prebivalcev, celotna Madžarska pa okoli 10 milijonov prebivalcev.

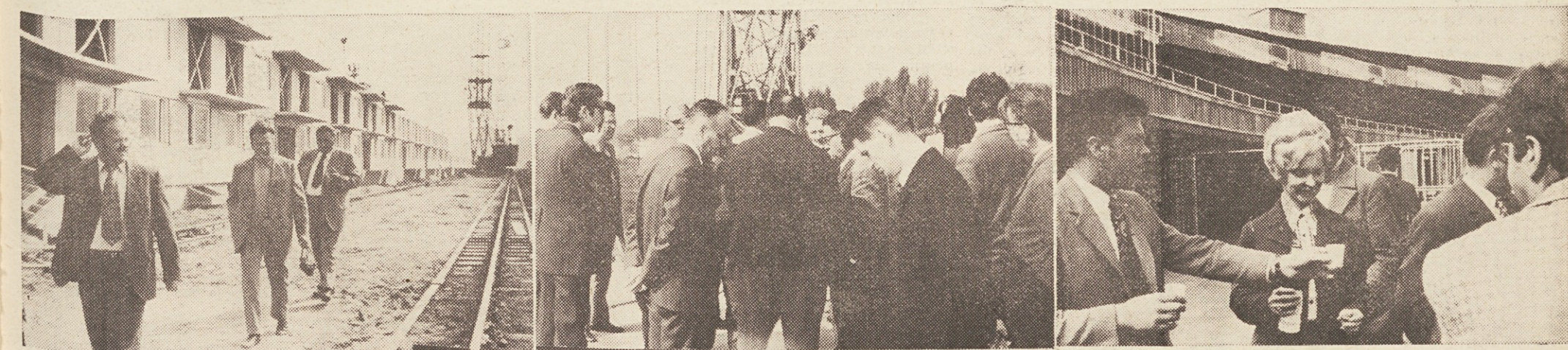
Budimpešta je čudovito mesto. Polno kulturnih in zgodovinskih spomenikov. Posebno lep je petintrideset metrov visok spomenik na vrhu Budima, ki je bil postavljen v čast ruskim osvoboditeljem. Takšnih spomenikov je več. Veličastni so tudi ostali objekti, kot so parlament, spomenik vladarjev Ogrske, citadela, stadion itd.

Budimpešta daje vtis starega mesta, je zelo lepa in spleča si jo ogledati.

Lojze Cepuš

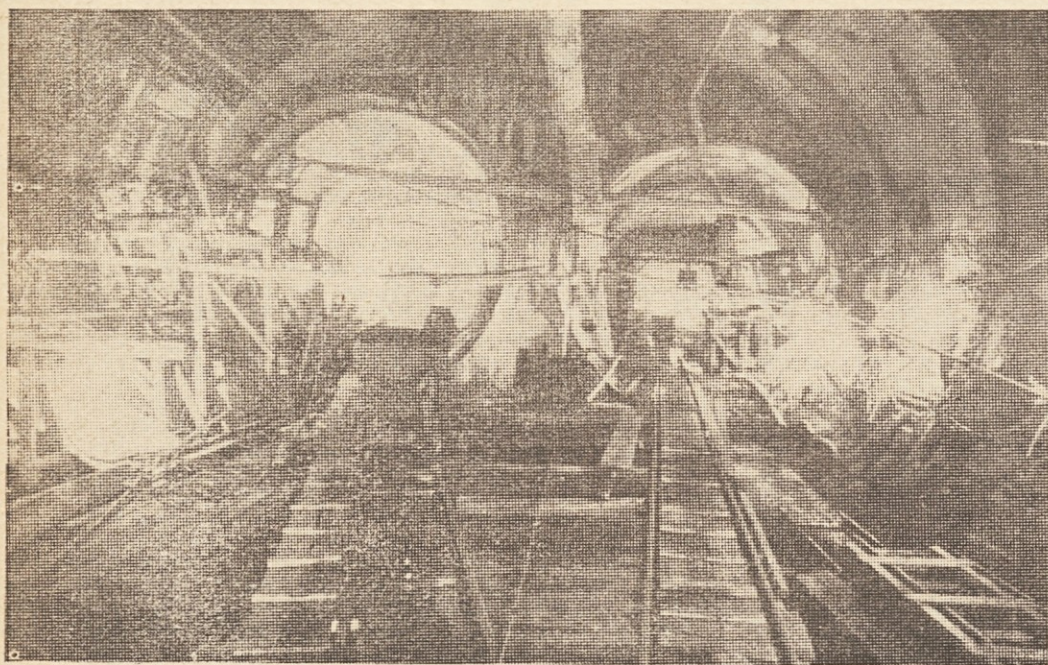
Levo: Montažna gradnja — Sredi: Gradnja montažnega bloka — Desno: Vrtec, v ozadju novi bloki

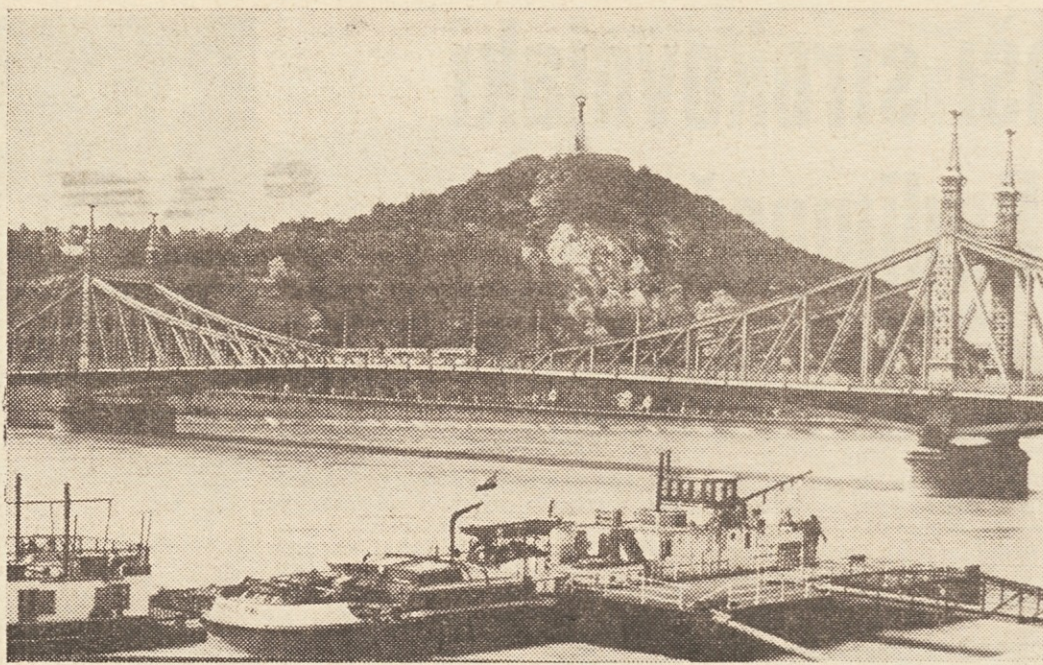
Levo: Da, škoda, da smo opustili montažno gradnjo — Sredi: Na strokovnem ogledu — Desno: Naša Frida nas je počastila v imenu podjetja

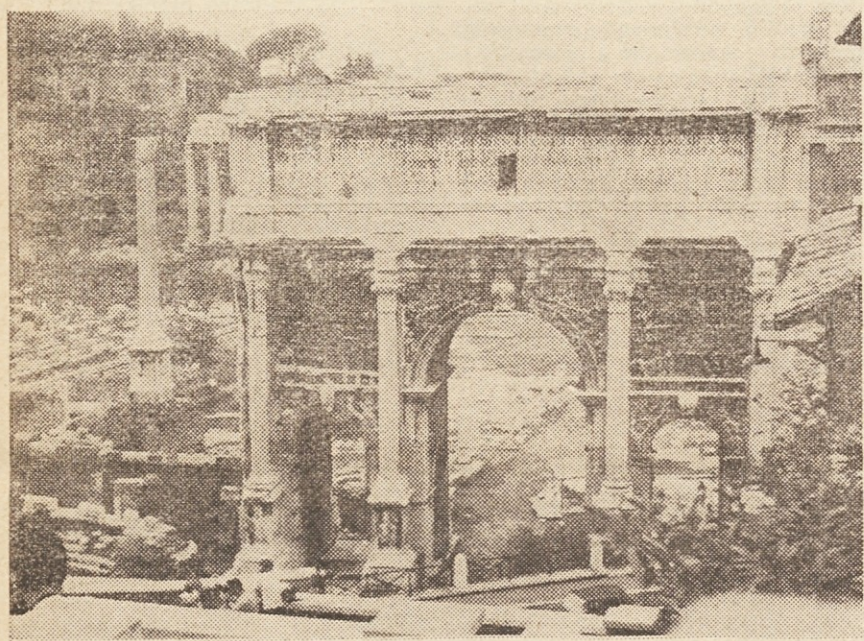
Levo: Spomin na Budimpešto 1972 — Sredi: Tik pred odmorom — Desno: V novem naselju

Građnja podzemne železnice v Budimpešti, tule je 25 metrov pod Donavo — Desno: Most svobode z gričem Gelert

Gradisovci v večnem mestu

Konstantinov slavolok

Ze jutranja megla v Ljubljani, ko smo se odpeljali proti letališču Brnik, je kazala, da bomo imeli lepo vreme, kar je najbolj pomembno za tak izlet. Po vseh formalnostih na letališču smo vstopili v veliki DC-8 podjetja Inex Adria Aviopromet. Kmalu zatem so zaroneli motorji in letalo se je dvignilo. Ze smo bili v smeri proti Rimu.

Po mirnem enournem letu smo se spustili na rimsko letališče Campino. Sonce je že močno pripekalo, saj je termometer v avtobusu, v katere smo se takoj namestili, že ob 10. uri kazal 28° C. Zaradi skopo odmerjenega časa smo kar takoj začeli z ogledom mesta. Najprej smo se odpeljali po znameniti Via Apia (Apijska cesta), ki je povezovala Rim z jugom, do katakomb. To je veliko starorimsko

podzemeljsko pokopališče z več kot 17 km rovov v petih nadstropjih. Od tu smo se napotili v ožji center mesta. Vodič nam je mimogrede razlagal vse značilnosti in zgodovino Rima od nastanka do današnjih dni. Bilo je kar težko slediti vsem tem zgodbam in dejanjem, s katerimi so se proslavili rimski cesarji, papeži in umetniki. Naj zato omenim samo najpomembnejše.

Kot vsak obiskovalec Rima smo si tudi mi ogledali Vatikan, državico na severozahodu Rima, ki se razprostira na manj kot pol km². Tudi njenih tisoč prebivalcev ni tako zanimivih kot neprecenljive vrednosti, ki jih čuva v svojih umetniških zakladih. Poleg največje cerkve na svetu — cerkev sv. Petra, moramo omeniti tudi vaticanske muze-

je. Vse te zgradbe so zanimive predvsem zaradi velikih mojstrov, kot so Bramante, Michelangelo, Bernini, Rafael in drugi, ki so prispevali velik delež pri oblikovanju le-teh spomenikov. V vaticanskih muzejih smo si ogledali znamenito Sikstinsko kapelo z Michelangelovimi slikami, za katere je potreboval kar devet let, ter prav tako znane Rafaelove slike. Kaj več si tudi glede na časovno stisko nismo mogli ogledati, saj smo vsi hoteli videti papeža Pavla VI., ki se je v nedeljo točno ob 12. uri prikazal na oknu svoje delovne sobe. Ko smo zapustili Vatikan, smo si ogledali še ostali del mesta, ki pa tuđj ni nič manj zanimiv. Na vsakem koraku so ostanki starega Rima, pa naj si bo v obliki zidu ali zgradb. O pravi veličini cerkve sv. Petra smo se prepričali šele sedaj, ko smo si ogledali Panteon, ki je kopija kupole te cerkve, le da ima ob vrhu 9 m široko odprtino. Panteon, nekđaj svetišče, je sedaj preurejeno v lepo cerkev, ki lahko sprejme nekaj tisoč ljudi, medtem ko je v cerkvi sv. Petra prostora za približno 80.000 ljudi.

Ob zadnjem sprehodu skozi mesto smo si poleg večjega številca fontan, od katerih je najiminitnejša fontana di Trevi, ogledali tudi forum z nekaj dobro ohranjenimi hrami, kapitol, Konstantinov slavolok zmage in kolosej, v katerem so rimski cesarji prirejali gladiatorske igre. Od koloseja smo se ponovno odpravili na letališče za vrnitev v Ljubljano.

Organizacija potovanja ni bila na najboljši ravni. Bilo je precej spodrsrljajev, kj pa se kmalu pozabijo in ostanejo le nepozabna doživetja, ki jih v Rimu ni manjkalo. Prav gotovo je Rim eno izmed vele mest, ki si ga je vredno ogledati. Zato ne preseneča napis pod Garibaldijevimi spomenikom na vrhu enega izmed gričev: »Videti Rim in umreti«. Mi pa smo se vrnili bogatejši, saj smo videli Rim — večno mesto.

M. Krnc

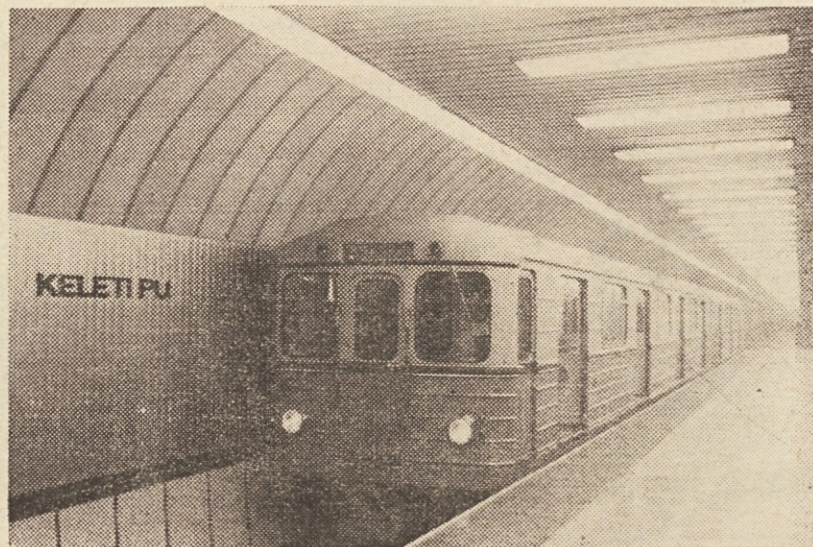
Na trgu vladarjev v Budimpešti

Tako se je začelo

»Naše Rimljanke«

Takale je podzemna železnica v Budimpešti

Delo in psihologija

Julija 1972 je nastopil službo v našem podjetju ROBERT GEGLER, dipl. psiholog. Ker je to področje v naši organizaciji še malo poznano, bomo v nadaljevanjih objavili prispevke tov. Ceglerja, ki bodo govorili o delu in nalogah industrijske psihologije. Objavljamo prvi prispevek.

Delo lahko definiramo z različnih stališč: fiziki pravo, da je delo premagovanje upora, ki ga opravi sila telesa na določeni poti, s stališča fiziologije je delo poraba energije v telesu. Za nas pa bo prav gotovo najbolj zanimiva psihološka določitev dela, ki pravi, da je delo specifična človeška, zavestna in k cilju usmerjena dejavnost.

Delo kot izraz človeka, ki je superioren nad ostalimi živimi bitji, je že zelo zgodaj postalo predmet zanimanja mislecev, politikov itd. To zanimanje je bilo usmerjeno predvsem na čim cenejše pridobivanje dobrin, pri tem pa jim je bil človek manj kot orodje, manj kot stroj. Šele pozno v 19. stoletju je dobil človek vsaj delno vrednost v delovnem procesu. To pa iz dveh razlogov:

A. Industrijska revolucija, ki je v razvitih državah zamenjala manufakturno proizvodnjo s serijsko, pospešila delitev dela, z uvedbo različnih in dragih strojev se je nujno moral spremeniti odnos človeka do dela. Potreba po kvalificirani delovni sili je spremenila odnos delodajalcev do delavcev, v industriji je prišlo do precejšnjih spre-

memb glede statusa delavca, ki so izvenele kot humanistični ukrepi. Skrajšani delovni čas, večja varnost pri delu, boljše možnosti izobraževanja pa so bili v bistvu nujni ukrepi razvijajočega se kapitalizma, ki so omogočili nadaljnje uspešno izkoriščanje delavskega razreda v bolj rafinirani obliki.

B. Znanstveni začetki obče psihologije. Večina psihologov omenja kot znanstveni začetek psihologije leto 1879, ko je nemški filozof in psiholog W. Wundt ustanovil prvi psihološki laboratorij. Obča psihologija, ki je v primerjavi z drugimi vedami (matematika, kemija, biologija, zelo mlada, je s svojimi osnovnimi spoznanji o človeku nudila možnosti za nastanek oziroma razvoja psihologije dela, ki je opozarjala na pomembnost človeškega faktorja v delovnem procesu.

Psihologijo spremljata dve temni senci:
1. Psihologija, ki naj bi bila skupaj z medicino udarna sila in branik humanizma, se je kot znanost formirala zelo pozno.

2. Zloraba spoznanj psihologije dela. V kapitalizmu je delodajalec dovoljeval uporabo tistih psiholoških spoznanj, ki so omogočala večjo produktivnost, torej večje izkoriščanje delavcev.

Psihologija dela, ki proučuje vzajemen odnos človek — delo (delovno okolje, delovni proces) je vključena v širšo znanost o delu — ergonomijo. Razvojne pobude bodo najboljše osvetlile širino in kompleksnost psihologije dela.

1. Tehnični vidik. Prva pobuda za razvoj psihologije dela je prišla s strani različnih sistemov racionalizacij (Taylor, Fayol, Gilbreth), ki so v svojih začetkih osnovani na antipsiholoških spoznanjih. Človeka so obravnavali kot posebno prilagodljiv stroj, v njem niso videli individuum, ampak zgolj material, ki se more in mora prilagoditi obstoječim delovnim razmeram. Z avtomatizacijo gibov, poenostavljanjem delovnih operacij in maksimalnim izkoriščanjem delovnega časa so skušali iztisniti iz delavca čim več, ne glede na posledice, ki so jih imele te metode na počutje delavca in na njegovo življenjsko dobo.

2. Fiziološko — psihološki vidik. Pobuda je prišla s strani fiziologov, kritizirali so enostranski tehnični pristop, ki je zahteval zgolj prilagoditev dela delavcu. Opozorili so na biološki ritem, na probleme obnavljanja energije, krivuljo utrujenosti itd.

3. Psihotehnika v bistvu dopolnjuje sistem racionalizacij, Z različnimi psihodiagnostičnimi sredstvi (testi, vprašalniki), z izborom delavcev in poklicnih usmerjanjem in psihotehniko na višjem nivoju prilaganja delavca delu. Neposredni vzroki za nastanek psihotehniko so zgrešeni poklici, porast nesreč pri delu in težnja po dvigu produktivnosti.

4. Tehnopsihofiziologija zagovarja stališče nasprotno psihotehniko: prilagoditi delo delavcu. Spoznaje, da je dejanska produktivnost odvisna od možnosti angažiranja povprečnega normalnega človeka, ne pa od majhnega števila ljudi specialnih sposobnosti. To je sprožilo vrsto racionalizacij objektivnih delovnih pogojev, načinov dela, tehničnih izboljšav orodja in strojev, ki so upoštevala človekove posebnosti.

5. Hanethorne eksperiment. ki je bil zamišljen v prvotni obliki kot proučevanje vpliva objektivnih delovnih pogojev (osvetljenost, ropot, dolžina delovnega dne, odnosi itd.) na produktivnost je napravil pravo revolucijo v psihologiji dela.

Odkrili so »socialnega človeka«, to je človek, ki ne dela samo za plačo (ampak mu dobra socialna klima pri delu da občutek, da se zanj kdo zanima, da lahko soodloča, pomeni prav toliko, če ne več.

6. Specifično psihološki (motivacijski) vidik, zahteva upoštevanje človeških potreb oziroma motivov, torej upoštevanje človeka kot individuum, ki se zaradi svoje posebne osebnostne strukture razlikuje od drugih ljudi.

7. Organizatorično psihološki vidik je zakrožil in strnil raznovrstna področja industrijske psihologije. Organizacija pomeni dokončen premik od tradicionalnosti individualno orientirane psihologije na skupinsko orientirano psihologijo. Dopolnjuje zdaj že klasične vidike in poskuša osvetliti probleme komunikacij in vodenja grupe dinamične in delovne morale. Danes se vsi zgoraj naštetih vidiki psihologije dela prepletajo in dopolnjujejo. Vidimo, da je področje psihologije dela zelo široko in pestro. To je pač razumljivo, saj je človek s svojimi potrebami, interesi, motivi, sposobnostmi in čustvi posredno ali neposredno soudeležen pri slehernem delovnem procesu.

Na štajerski magistrali

Na bodoči avtocesti Hoče—Levec so že s polno paro zabrnili stroji. Skoraj 50 km nove ceste gradi več graditeljev — članov poslovnega združenja GAST. Levji delež 34 km gradijo Slovenija ceste, Primorje, Ajdovščina ca. 15 km, mostove in viadukte pa Gradis. Nobeden pa z delom ne zaostaja in vsak hiti, da bi izkoristil teh nekaj dni lepega vremena.

Obiskal sem Gradisovo gradbišče. Ob sedanji cesti sicer ni nikjer zapisano (vsaj do danes še ne), da te in te objekte gradi Gradis, toda kljub temu sem našel naša gradbišča. Prva postaja Devine. Tu gradijo delavci iz Nizkih gradenj 80 m dolg viadukt, ki je svoje ime verjetno dobil po potočku Devina, ki teče ob cesti III. reda Bistrica—Ptuj.

Delovodja Martin Korošec je ravno preverjal višine, ko sem se ustavil na gradbišču. Bil je lep sončen dan in delavci se niso niti za trenutek ustavili.

Z deli smo začeli pred dobrim mesecem in pol. Ce nam bo vreme kolikaj šlo na roko, bomo do konca leta z viaduktom gotovi, je dejal tov. Korošec. Na gradbišču je 15 delavcev, v glavnem tesarji, zato pa ti bolj pljunejo v roko. Pilote za temelje so že davno zabili in danes sta gotova že dva stebra in opornik.

Ta projekt je, kot vsi ostali, delo projektivnega biroja Gradis Maribor.

Delavci stanujejo v začasnih barakah, hrano pa vozijo z gradbišča v Prelogah.

12 km od Devine je naše največje gradbišče na novi avtocesti. V Prelogah pri gostilni Danica na cesti Maribor—Celje zavijete v levo in po dobrih 200 metrih vožnje zagledate z vrha grička naše novo naselje ali kot uradno pravijo gradbišče Vrhole—Viadukt Preloge 60 — 23.

Tu gradimo najdaljši viadukt na avtocesti Hoče—Levec. Dolg bo kar 540 metrov, višina stebrov pa bo od 6 do 25 metrov.

Šef gradbišča Ludvik Vesel, dipl. gradbeni inženir, se je ravno jezil nad terenom, ki je kljub geološkim raziskavam na določenih mestih skoraj na vsak korak drugačen. Večinoma sestoji iz ravnoprstnih glin na različnih globinah, kar je seveda ovira pri temeljenju nosilnih stebrov. Trenutno pa v glavnem delajo na pilotiranju in urejanju naselja. Montažni nosilci bodo skoraj isti kot v Postojni, montaža pa se bo vršila iz sredine viadukta. Nova konstrukcija za montažo nosilcev se že dela. H gradbišču Preloge spada tudi viadukt Vrhole št. 60 — 22. Pripravljalna dela tečejo tudi na gradbišču Skedenj v Zicah, kjer bomo gradili viadukt št. 60 — 25, je dejal ing. Vesel.

Po kratkem ogledu gradbišče sva napravila še kratek sprehod po naselju. Ko bodo postavljene vse barake, bo v njih prostora za sto ljudi. Menza je že gotova in prijazna kuharica je že prevzela svojo odgovorno nalogo. Težave so s pitno vodo; zaenkrat jo s cisterno vozijo iz Slovenske Bistrice. Trenutno kopljejo jarek za vodovod, kar 2.400 metrov bo dolg. Za umivanje in sanitarije bodo napeljali vodo iz potočka v dolini, seveda bodo morali vso vodo črpati v naselje.

Delavci so zbrani z vseh gradbišč. Največ je veteranov, ki so že gradili viadukt Ravbarkomanda in mostove v Bosni.

Večjih problemov zaenkrat ni, primanjkuje le cementa. Upamo, da se bo naša nabavna služba odzvala in pravočasno preskrbela cement ali kot nekateri v šali govorijo — zlati prah gradbincev.

L. Cepuš

Šef gradbišča inž. Ludvik Vesel

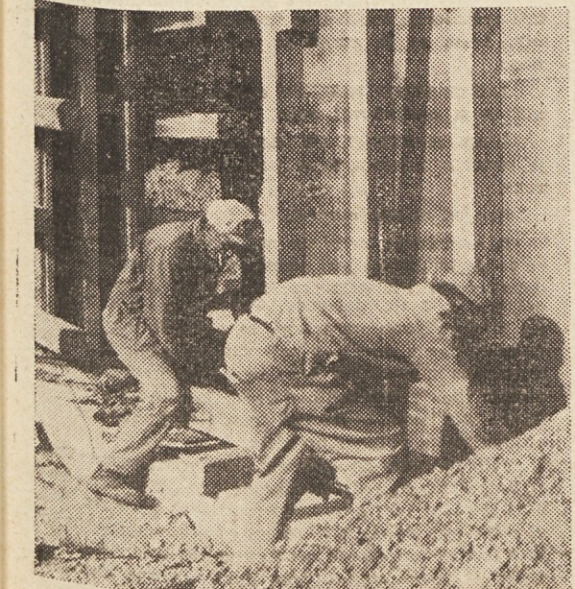
Naselje na gradbišču Vrhole—viadukt Preloge

Tu bo nekoč stal 540 m dolg viadukt

Za vodovod bo treba izkopati 2400 m jarka

Na objektu v Devinu opažijo visoke stebre

Martin Korošec preverja višino Devina

Organizirali so že lastno kuhinjo

Starejši in mlajši ob prazniku naših jubilarntov

Četrty oktober, uradno priznani datum ustanovitve našega podjetja, istočasno pa tudi praznik vseh tistih članov kolektiva, ki so že četrty stoletja zvesti člani našega velikega Gradisa. 25 let nepretrganega dela, je povezano z mnogimi težkimi, pa tudi veselimi trenutki, v katerih se bomo jubilarnti pogovarjali na skromnih proslavah po naših enotah združenega dela. Da — pogovarjali se bodo o preteklosti, pred nami pa je prihodnost.

Na teh proslavah, pa se srečujemo tudi z mlajšo generacijo, ki včasih ne more doumeti, zakaj toliko govorimo o delu pred 25 leti, da je za nami 27 let težkega in napornega dela. Vsakega izmed

nas ocenjuje po sedanjih in ne po preteklih dejanjih. Zato smo letos poskušali poleg jubilarntov zbrati tudi nekatere misli mlajših članov kolektiva. Pa pogledimo, kaj pravijo eni kot drugi:

● Včasih smo delali z večjim idealizmom

Maks Weisenstein, KO Maribor: Dvajsetega avgusta je minilo 25 let odkar sem prestopil prag Gradisove hiše. Podjetje je raslo, se razvijalo in z njim smo se razvijali tudi mi. Leta 1950 nas je bilo 50, sedaj se je število zaposlenih v KO dvignilo na 250. Bil sem to dobri in slabi časi, še posebno prva leta po vojni. Prestali smo vse, danes smo bogatejši, tako po znanju kot po izkušnjah. Manjkajo nam samo novi stroji in delavnice KO Maribor.

In kaj pravite o mlajših kadrih? Mladi, težko je reči, saj smo tudi mi bili enkrat mladi. Gotovo pa bi mladina morala imeti več interesa za delo pa tudi več spoštovanja do starejših. Včasih smo delali z večjim idealom, danes pa samo gledajo, kako bi prišli do denarja. Seveda ne vsi. K sreči so tudi izjeme. Na splošno pa mislim, da bi morala mladinska organizacija bolje odigrati svoje poslanstvo, saj bi se aktivnost mladine tako samo povečala.

● Rad bi dočakal 35 let pri Gradisu

Božo Sestanj, KO Maribor: Star sem 18 let in letos sem položil zaključni izpit za kvalificiranega strojnega ključavničarja. Prav je, da podjetje nagraduje svoje starejše in zveste člane kolektiva, saj so mnogo prispevali k celotnemu uspehu. Končno pa bi tudi sam rad dočakal 25-letnico v podjetju. Rad bi se vpisal v srednjo tehnično šolo.

Starejši kadri so naš vzor in od njih je odvisno, kakšni smo mi mladi, saj se ravnamo po zgledu starejših. Mi spoštujemo starejše in prav bi bilo, da tudi oni nas. Vsekakor pa je potrebno uskladiti medsebojne odnose in zaupanje.

● Vse sem vzela za dobro

Dora Klemenčič, centrala: V resnici sem že 26 let član Gradisovega kolektiva, saj se 4. 11. 1946 šteje za moj prvi dan zaposlitve. Mnogo organizacijskih sprememb sem v tem obdobju doživela, toda vztrajala sem. Vse sem vzela za dobro. Vezala me je pripadnost kolektivu. Rada imam red in disciplino, tako so me vzgojili. Kaj naj rečem ob 25-letnici? Več enotnosti bi bilo potrebno. Vsak gleda po svoje, mnogo preozko, manjka nam širine.

Na Gradis me veže tudi športno udejstvovanje. Ves čas sem aktivno delala in ni bilo tekme, kjer ne bi sodelovala. V soboto po 25. letih, prvič nisem tekmovala. In mladi? Posebno jo pogrešam na športnem področju. Včasih je mladina še kaj dala od sebe, danes pa vsak hiti domov in za kolektivno in športno življenje nima časa. Veliko govorijo, zahtevajo, svojih obveznosti pa ne izpolnjujejo. Mogoče so mlajši preveč razvajeni, manjka pa jim tudi samoiniciative in vztrajnosti. Veliko se

jih je prijavilo v kegljaški šport, toda po vztrajnem treningu jih je ostalo le nekaj.

V Gradisu sem vesela, da se mehaniziramo. Sistem IBM je odlična zamisel. Res, da delo ne bo lažje, saj zahteva več discipline in natančnosti, toda rezultati bodo hitrejši in boljši.

● Obredel sem precejšen kos Slovenije

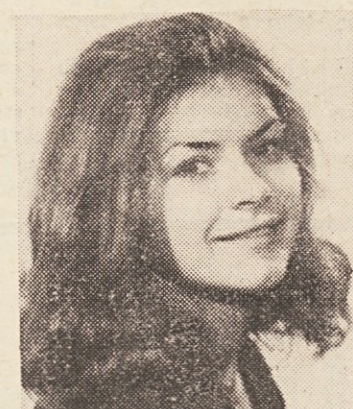
Janez Plemelj, Ljubljana-okolica: V 25 letih sem kot delovodja obredel kar precejšen kos Slovenije.

Bil sem na Bledu, kjer smo gradili Titovo vilo, nato kar štiri leta v Ljubljani na Litostroju, pa na avtocesti in HE Medvode. Dela je bilo vedno dovolj. Če pa je delo, so tudi težave. Toda za tak homogen kolektiv, kot smo bili mi, tudi to niso bile ovire. Mislim, da je prav to vzrok, da sem ostal 'oliko časa pri Gradisu. Skrb za delavca je bila vedno na prvem mestu. Kot dokaz naj povem, da so tudi meni ustregli. Noge me niso namreč več tako trdno držale, kot bi morale, pa so me premestili za vodjo betonarne PE Ljubljana-okolica.

Takšna pozornost pa človeka osrečuje in ga spodbuja pri nadaljnjem delu.

Glede mladih bi težko dal kakršnokoli izjavo. Takšni so, kot smo jih vzgojili. Več bo potrebno z njimi delati, premalo pa jih je

● Živimo za sedanost in prihodnost

Majda Leban, centrala: Letos sem končala pripravniško dobo in položila zaključni izpit. Moram priznati, da so mi v času priprav-

● V sindikatu je premalo mladine

Martin Zajšek, Maribor: Razvoja Gradisa skozi 27 let nisem samo spremljal temveč vseskozi tudi aktivno doživljal še posebno na področju delavskega samoupravljanja, saj sem bil dvakrat izvoljen za predsednika centralnega delavskega sveta, enkrat sem bil predsednik upravnega odbora, dve leti sekretar aktiva ZK, ter dvakrat predsednik sindikalnega odbora podjetja. Kot aktivist sledim dogodkom tudi danes, zato še vedno zagovarjam stališča, da je treba pospešiti proces porazdelitve ekonomske in politične moči v korist tistih, ki dohodek tudi ustvarjajo.

Na mlade sicer gledam pozitivno, vendar kažejo premalo samoiniciative. Premalo jih je tudi v sindikatih, v zvezi komunistov, pa tudi v organih delavskega samoupravljanja. Mislim, da bi morala mladinska organizacija bolj aktiv-

v naših družbenopolitičnih organizacijah in na športnem področju.

niške dobe starejši mnogo pomagali pri delu, me uvajali v delo, danes se je to spremenilo. Dobila sem mesto likvidatorja. Končno pa se mora tudi mlad človek enkrat osamosvojiti. Vse bi bilo v redu, le tempo je prehitel. Uvajamo IBM sistem in vsi smo nervozni in nikoli ne veš pri čem si. Vse bi moralo biti takoj gotovo, toda vsako delo zahteva svoj čas.

Glede starejših pa vse priznanje. Veliko so naredili, toda tudi mlajši hočemo živeti in to ne za preteklost, temveč za sedanost in prihodnost. Starejši bi nas morali počasi uvajati v svoje delo, nam prepustiti odgovorne naloge, sami pa bi morali uživati sadove svojega dela. Sicer pa nikoli ne pomislim, če je kdo starejši, glavno, da je dober ter da ima z nami mladimi dobre odnose. Avtoriteta se ne ustvarja s terorjem, temveč z dobrim vzgledom, delom in uspehi.

no delati ter tudi predlagati svoje člane v zvezo komunistov in sindikate.

● Dajte nam možnost, da se izkažemo

Drago Bezjak, KO Ljubljana: Mislim, da nas starejši vse preveč gledajo skozi prizmo zunanega videza. Če je učenec lepo ostrizen smatrajo, da je sam po sebi dober, če imaš pa dolge lase, si pa zanič. In prav tu se začne naša prva nasprotja. Naj nam dajo možnost, da se izkažemo pri delu, pa bodo videli, koliko veljamo.

Pri strokovnem delu nam sicer pomagajo, toda preveč nas zapostavljajo z deli, ki starejšim niso všeč. To se prenaša z generacije na generacijo. Enkrat bi se morali na tem pomeniti. Pripravljeni smo delati. Sicer starejše spoštujem, še posebno pa naše 25-letnike.

● Gradis je veliko in renomirano podjetje

Ljuba Tarman, Jesenice: 25 let sem že članica Gradisovega kolektiva in ni mi žal. Začela sem leta 1947 v TAM Maribor kot materialni knjigovodja, nato sem bila tajnica v Grobljah, od leta 1952 pa v KSS na Jesenicah kjer sem se izpopolnjevala, si ustvarila srečen dom, in pri Gradisu bi rada dočkala tudi zasluženi pokoj. Rada imam podjetje, rada delam z ljudmi, še posebno tistimi, ki so disciplinirani. V kadrovski službi že delam polnih 20 let in moram priznati, marsikaj sem se v tem času naučila. Gradis je veliko renomirano podjetje in ponosna sem nanj. Tudi delavci se radi vračajo v podjetje, kar moje misli samo potrjuje.

O mladini — rada jih imam, saj se z njimi dnevno srečujem. Večina so dobri, nekaj pa jih je takih, ki so se z disciplino skregali. Seveda skušam vse te probleme in problemčke reševati po svoji možnosti in sposobnosti. Vsekakor pa

bomo morali mlade še bolj usposabljati in jih vključevati v vse akcije bodisi strokovnega, športnega ali družbenopolitičnega značaja.

● Mladi smo bolj živi in to nam nekateri zamerijo

Ivan Mihelič, Maribor: Kaj naj rečem našim 25-letnikom? Samo čestitam jim lahko. Veliko so napravili in mi mladi lahko danes uživamo sadove njihovega in našega skupnega dela. Spora med mlajšo in starejšo generacijo ni. Le to nam včasih zamerijo, da smo bolj živahni, radi se smejejo in včasih tudi katero »pogruntam« — pa kdo bi nam to štel v zlo?

Nedavno sem bil na srečanju mladih gradbincev v Sarajevu. Tudi tam smo govorili o delu mladine v gradbeništvu.

● Za večjo izobraženost mladih

Mile Zrnčič, Jesenice: Mladi so povsod tam, kjer so starejši. Torej ni razlik, le malo več sodelovanja med nami, pa bo vse dobro. Sam osebno se ne pritožujem. Gradis me usposablja, šola in želim bi, da me tudi v bodoče, saj bo vse, kar se bom naučil, koristilo podjetju in meni osebno. Na starejše gledam pozitivno, dolgo so že v podjetju — zamenjali pa jih bomo mi mladi. Mogoče nas premalo aktiv-

no vključujejo v svoje delo. Mi smo željni znanja, le pomagati nam je treba in vključiti se bomo v boj za naš samoupravni sistem. Na Jesenicah imamo vse možnosti za delo mladine, urejamo si športno igrišče, igramo šah, hodimo v kino, gledamo televizijo in pa tudi naša mladinska organizacija je na Jesenicah zelo dobro zapisana.

Nezgode nas opozarjajo

V septembru se je pri delu poškodovalo 37 delavcev ali vsak 143,81 zaposleni, odsotnost zaradi poškodb pa je povprečno trajala 15,64 dni na enega zaposlenega. Na poti na delo in z dela so se ponesrečili trije delavci. Skupaj je izgubljenih zaradi poškodb in boleznih 6470 dni.

● Celje

MAHMUT BOSNJAČKOVIC, KV tesar. Postavil je cerado za prekrivanje stopnišnega jaška. Ko je stopil z odra, je stopil na armaturno sidro in si poškodoval desno nogo v gležnju.

SIMO CVIJETKOVIC, PK tesar. Prevažal je plošče z japanerjem. Pri prevozu so se plošče zvrnile in mu poškodoval palec na desni roki.

PETER GASPAREVIC, KV tesar. Na poti na delo je šel ob robu ceste in ga je podrl kolesar. Poškodoval si je desno nogo v gležnju.

MILAN ILIČ, PK tesar. Pri čiščenju cisterne z žično ščetko se je zboldel v sredinec desne roke. Po nekaj dneh mu je prst otekel in je šel k zdravniku.

JOZO JOZIC, KV tesar je z ročno žago prilazoval opazne plošče. Pri tem mu je delček lesa padel v desno oko.

FRANC KODRIC, NK delavec. V trenutku, ko je šofer kamiona odpiral stranico, je stopil nazaj in stranica mu je padla na levo ramo.

DIMITRIJ POGACNIK, KV strojnik. Pri menjavi motorja na polžu betonarne je zadel ob leseno ograjo, izkatere je motel žebelj. Vbodel se je v kazalec leve roke.

RUDOLF SPOLJAR, KV zidar. Stopil je v vdolbino in si poškodoval nogo v kolenu.

● Jesenice

STJEPAN OGNJAN, KV železokrivec. Ko je zbiral armaturo po objektu, mu je padlo skozi odprtino na glavo zidarsko dleto.

IBRAHIM IMSIROVIC, PK tesar. Pri opaženju kanala se je udaril na koleno desne noge.

SMAIL DJANANOVIC, PU tesar. Ko je rezal lesen tramiček, mu je spodrsnilo in se je urezal v desno roko.

JOVO GAVRIČ, PU tesar. Stopil je na desko, ki je imela žebelj.

RAMADAN ADEMI, PK tesar. Pri zabijanju sidra mu je odletel kos jekla od kladiva v levo oko.

● Ljubljana

MILAN PODOBNIK, VKV tesar. Ko je privijal vijak na opažo, mu je spodletel ključ in se je z roko udaril v cev odra.

LEFIK MAČEK, PK tesar. Pri prenašanju kamna za oblogo brežin ob mostu čez Ljubljano na Kajuhoje c. ga je uščipnilo v hrbtenici.

VID HRIBA, NK delavec. Pri razlaganju cementa si je odrgnil desno ramo.

IDRIZ ĐINOVIČ, KV tesar. Pri napravi lesenih zagodd se je s sekuro udaril po palcu leve roke.

HUSO DENDIČ, PK tesar. Pri prenosu cementa iz tovornega avtomobila v skladišče je zadel z desno nogo v žebelj.

● Ljubljana-okolica

SUID HOTIČ, PK zidar. Pri prevozu materiala z japanerjem ga je le-ta pritislil ob zid in mu poškodoval desno roko.

● Maribor

MIJO MILEC, PK zidar. Pri ročnem odstranjevanju betonskega elementa je železna lomilka spodrsnila ter mu poškodovala sredinec leve roke.

STEFAN MIHIN, KV železokrivec. Na stroju za krivljenje železa je poškodovanca odrezan kos železa udaril po levi roki in mu poškodoval sredinec in prstane.

JOSIP SOKAČ, NK delavec. Kopal je jarek za kanalizacijo v objektu hladilnika goved. V trenutku, ko je hotel iti v drugi prostor pod betonskim zidom, je sodelavec odrgel na tla cev cevne odra.

Cev je padla poškodovancu na roko in mu poškodovala sredinec in prstane leve roke.

MIRKO MESARIČ, NK delavec. Pomagal je tesarjem nositi podporne stojke za opaževanje kletne plošče. Stojke je spuščal v 3 m globoko klet. Pri tem delu se mu je podstavek spojke zapel za hlačni žep in ga je potegnil v klet. Poškodoval si je roko v ramenu.

CIRIL MEŠKO, KV tesar. Pri čiščenju opažev je zamahnil z roko, v kateri je imel kladivo, da bi odstranil prečko na plošči. Kladivo mu je spodletelo na prečki in se je udaril po kolenu.

● Ravne na Koroškem

ANDRIJA JURINIC, NK delavec. Pri valjanju betonskega elementa 100 x 60 cm do roba avtomobila, mu je element zaradi teže ušel in padel iz višine 30 cm na palec leve noge.

RUDOLF MUSTAČ, KV zidar. Pri razkladanju betonskih kvadrov iz avtomobila si je poškodoval palec desne roke.

TROJAN STANISAVLJEVIČ, PK betoner. Pri odsekanju žice na betonski steni mu je delček žice odskočil v desno oko.

MERO VELADZIC, NK delavec. Pri prenosu opeke z žerjavom na delovni oder, je »platoner« zadel ob ograjo delovnega odra tako, da je padel voljak iz 7. nadstropja in pri tem oplazil imenovane po desni strani glave.

RUDI VEROVNIK, PK tesar. Pri opaževanju venca strešne plošče se je udaril s kladivom po palcu leve roke.

STIPO ZEBLA, NK delavec. Ko se je peljal z motornim kolesom na delo, je zaradi nagle ustavitve vozila padel in si poškodoval palec leve roke in vrh zapestja desne roke.

● Nizke gradnje

SABAN MEMIČ, NK delavec. Zaradi nepazljivosti je padel iz višine 1,80 m, in sicer s stranice vagona. Pri padcu si je poškodoval levo roko v laktu in desno stran pleč.

● KO Ljubljana

FRANC BRMREKAR, KV strojni ključavničar. Ko je pričel brusiti pločevino za tekoči trak, mu je le-ta spodrsnila in poškodoval si je levi prstane.

ZDRAVKO MILIJASEVIC, PU ključavničar. Pri rezanju pločevine mu je iskra padla na nogo in ga opekla.

● KO Maribor

FRANC KLINE, VK delavec. Pri montiranju polnilne naprave na mešalniku PM-250 mu je pri sestopu spodrsnilo. Pri padcu na rob mešalnika si je poškodoval rebra na levi strani prsne koša.

CIRIL PERKO, PK varilec. Čistil je vroči zavarjeni kos, katerega je predhodno zavaril. Čistil je brez ščitnika, tako da mu je vroča žlindra padla pod desno oko.

● Lesno industrijski obrat

FRANC KUTNJAK, KV elektrovarilec. Pri montaži portalnega žerjava je prestavljal lesen podpornik. Le-ta se je zvrnil in mu poškodoval desno nogo.

JANEZ POTOCNIK, KV mizar. Stopil je na žičnik in si poškodoval nogo.

IVAN KASTELC, PK delavec. Na poti domov je padel s kolesom in si poškodoval mezinec leve roke.

Drugod ni bilo nezgod.

Iz mesečnega pregleda poškodb je razvidno, da se je po kvalifikacijski strukturi poškodovalo 8 NK delavcev, 13 PK delavcev, 13 KV delavcev, 2 VK delavca in 3 PU delavcev. Od navedenih poškodb pa je 6 poškodb na telesu, 14 poškodb na rokah, 10 poškodb na nogah, 4 poškodbe na očeh in 2 poškodbi na glavi. Prav tako lahko iz pregleda ugotovimo, da je več takih nezgod, ki jih ne bi bilo, če bi dosledno upoštevali predpisane ukrepe in normative za varstvo pri delu.

Pri tem moramo do spoznanja, da vodstvo pri delu postaja integralni del proizvodnje, tako z ekonomskega, kakor tudi s humano-socialnega aspekta. Pot si utira tudi spoznanje, da na razpoložanje za delo in s tem na povečanje produktivnosti bistveno vplivajo: občutek varnosti pri delu, ugodno delovno okolje in pravilni medljudski odnosi.